

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40— franci
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi N-rul 1/a.

INSERTIUNILE

se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc deschis co tă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se înnapoiază.

ROMÂNUL

„Christifideles graeci.”

Bula papală pentru dieceza gr.-cath. maghiară.

Monitorul oficial al Scaunului apostolic în Roma, numit „Acta Apostolicae Sedis”, în numărul 12 apărut la 1 Iulie 1912 st. n., publică în întregime Bula papală numită „Christifideles graeci” relativă la înființarea episcopiei gr. cat. maghiare cu rit grecesc.

În următoarele dăm în grabă deocamdată, din cuvânt în cuvânt, în traducere fidelă din limba latină părțile esențiale ale acestei Bule papale, care deschide cale liberă prigoirii limbei românești în zeci de parohii gr. cat. române, rupându-le dela Sionul românesc.

Tuturor le este cunoscut, că credincioșii catolici de rit grecesc, supuși regatului Ungariei, nicidecum n'au lipsit a da exemple de credință strălucită, de pietate și de ascultare față de Scaunul apostolic. Nu e dar nici o mirare, dacă Pontificii romani i-au împărtășit de singulară bunăvoință și dacă și-au dat totă silința, ca ierarhia bisericească la ei să ieie din zi în zi tot mai mare desvoltare, înființând dieceze noi și scaune episcopicești, de câte ori ar fi cerut, fie numărul crescut al credincioșilor, fie lipsa de a ridica noi locașuri învățaturii și credinței catolice.

Cu adevărat aceasta a făcut-o Papa Piu al nouălea de fericită amintire antecesor al nostru, care ca să dea românilor catolici o dovadă de singulara sa bunăvoință și de părintească îngrijire, vechilor dieceze românești, a aduas pe celea noi de Lugoș și de Gherla, din cari afară de aceea a înființat o provincie bisericească cu titlul metropolitan și cu drepturile și privilegiile acordate vechii reședințe catedrale de Făgăraș și Alba-Iulia. Însă, o astfel de cinste românilor catolici nu numai au meritat-o, ci după aceea într'afăta s'au făcut de vrednici de ea, parte apărind cu tărie credința și propagându-o la Români neamii, parte prin dragostea și supunerea filială față de Pontificele roman, încât catolicilor întregului răsărit s'au dat pe sine de pildă a tuturor virtuților.

Dar între credincioșii de ritul grecesc s'au născut și de aceea, cari se folosesc de limba unguerească și cari deja cu multă insistență au cerut dela sfântul Scaun, să se înființeze o dieceză pentru ei. De sigur, că nu este de tras la îndoială, că înființarea astu contribuie foarte mult, ca să prospereze religia creștină, pacea și unirea între înșiși credincioșii de ritul grecesc, cari vorbesc diferite limbi, ca să devină mai puternice legăturile cu cari se unește regatul apostolic al sfântului Ștefan, cu Catedra Principelui Apostolic și ca să se înlăture primejdia abuzului de tot rușinos, de atâtea ori condamnat de Supremii Pontifici, — primejdia abuzului de a introduce anume limbi vernacule în sacra Liturgie.

Din care cauză, noi, cu bunăvoință ascultând dorintele Majestății Sale Francisc Iosif Împăratul Austriei și Regele Apostolic al Ungariei, pre-

cum și rugările venerabililor frați ai noștri, ale Cardinalului Primate Arhiepiscop de Strigon și ale altor sacri Prelați de ai aceluși regat, cumpunându-le toate cu diligență și cu studiu matur, suplinind afară de aceea într'u cât ar fi de lipsă consimțământul celor interesați sau cari ar presumționa, că sunt interesați, din plenitudinea puterii apostolice hotărîm a înființa în Regatul Ungariei o dieceză catolică de rit grecesc, — care se va numi de Hajdu-dorogh, — în chipul pe cum urmează:

Mai întâi teritorul acestei noi dieceze în perpetuu îi alăturăm și asigurăm parohiile mai jos descrise, pe cari așa dară cu autoritatea apostolică le despărțim și le separăm de diecezele, la cari aparțin acum și anume din dieceza de Eperjes: Felsőszolozca, Görömböly, Hejőkeresztur, Miskolcz, Sajópálfalva, Sajópetri, Sajószöged, Komlóska; din dieceza de Munkács: Bodrogkeresztur, Bodrogolaszi, Mezözombor, Szerencs, Tokaj, Tolcsva, Sárospatak, Sátorajaujhely, Végardó, Zemplén, Bodrogszerdahely, Cséke, Dámóc, Kisdobra, Dobrogező, Zemplénagárd, Bököny, Hajduböszörmény, Debreczen, Hajdudorogh, Érpatak, Tiszahüd, Ujfehértó, Ajak, Révaranyos, Nyirkarász, Nyirmada, Nyirtass, Tornyospálcza, Nyirgyulai, Kállósemlyén, Kisléta, Levelek, Mariapocs, Nyirbakta, Birki, Kotaj, Nagykálló, Napkor, Nyiregyháza, Oros, Nyirpazony, Nyirgelse, Nyirbéltek, Nyirlugos, Nyirpilis, Penészlek, Piricse, Balsa, Buj, Kenézlő, Vencsellő, Timár, Nyirderes, Fábriánháza, Gebe, Hodász, Nagydobos, Nyireszászari, Nyirvasvári, Opályi, Nyirparasznya, Jánk, Kökényesd Nagypeleske, Sárközujlak, Nagykároly, Szatmárnémeti, Szárazberek, Tarterebes; din diec. de Gherla: Batisvasvári, Szatnár, (parohie românească), Szatmárudivari, Józsefháza; din dieceza română de Oradea-mare: Amacz, Szatmárzsadány, Nagykoles, Csengerbagos, Csegöld, Csengerujfalu, Ovári, Pete, Poresalma, Szamosdob, Vetés, Csomaköz, Domahida, Genes, Kismajtény, Nagykároly (parohie românească), Reszege, Szaniszló, Érdengeleg, Érendréd, Mezőterem, Portelek, Vezend, Éradony, Érkörtvélyes, Értarcsa, Gálospetri, Nyiracsád, Nyiradony, Piskolt, Nyirárbrány, Vasad, Álmosd, Bagamér, Érkenéz, Érselind, Hozupályi, Kakad, Nagyléta (parohie românească), Nagyléta (parohie ruteană); din arhidieceza de Făgăraș: Árkos, Nagyborosnyó, Nagykászton, Csikszentgyörgy, Csikázárfalva, Gelence, Ilyefalva, Lemhény, Lisznyó, Kézdiszentkereszt, Torja, Abásfalva, Alsóboldogfalva, Bözödujfalva, Sóvárada, Szárazajta, Székelyszenterzsébet, Székelyudvarhely, Oláhzászod, Gyergyóalfalu, Csikszentdomokos, Szépviz, Gyimesbükk, Gyergyószentmiklos, Gyergyóvaslab, Nyáradandrásfalva, Nyáradbálintfalva, Harasztkerék, Nyáradkarácson, Kebeleszentivány, Marosvásárhely, Székelysárd, Szentháromság, Szentlőrincz, Kisteremi; din arhidieceza de Strigon: Budapest.

.....„Ce privește parohiile ce au să se deslipească de arhidieceza de Făgăraș, și cari sunt și ele separate de noua dieceză și departe de scaunul ei episcopesc, permitem ca să se guverneze de ordinariatul din Hajdu-Dorogh, printr'un vicar numit și pus de el.

„Se ridică la demnitatea de reședință episcopicească a noiei dieceze limitate, cum s'a zis mai sus, orașul Hajdu-Dorogh. Episcopul va locui în casele oferite de oraș și cari se vor repara și acomoda de guvernul ungar; plata lui va fi pe an 40.000 coroane, iar pentru oficiile diecezane va avea alte 12.000 coroane, toate de plătit an de an de erar. Capitlul cu șase canonici, înființarea seminarului, plata profesorilor, susținerea clericilor, toate se vor suporta de guvern.

„Poruncim deasemenea, ca vechile „mensae episcopicești” de ritul românesc, să-și rețină ca mai nainte beneficiile posedate până acum și fundațiunile pii făcute în favoarea diezezelor române, așa ca în nici un chip să nu poată și să nu fie cu puțință a se separa de ele și a se alătura noiei dieceze de Hajdu-Dorogh”.

„Ce privește limba liturgică a acestei noi înființate dieceze, poruncim să fie greaca veche, cea vernaculă însă să se tolereze numai în funcțiunile extraliturice și în același chip cum este iertat conform decretelor Sfântului Scaun a se folosi de ea în bisericile de ritul latin”.

În trei ani preoții au să învețe greaca veche, până atunci întrebuintează limba de acum; este însă cu totul oprită limba unguerească, care nefiind liturgică, nici odată nu este a se întrebuinta în sacra Liturgie.

Majestatea Sa va avea dreptul, precum în celalalte dieceze, să prezinte Pontificelui, pe cine ar dori să fie pus de Papa episcop. Dieceza de Hajdu-Dorogh devine sufragană primatului. Cu ducerea în îndeplinire a Bulei prezente se însărcinează Nunțul din Viena, etc..

Datul: 8 Iulie 1912.

Nr. 48/1912.

Semnat:

A. Cardinal Aligardi, cancelar,
Scipio Tecchi, asesor.

M. Riggi, notar.

Precum se vede, deci, toate protestele metropolitanului și episcopilor români gr. cat., toate manifestațiile energice ale întregului popor românesc, pentru a împiedeca înființarea diecezei unguerești, și pentru păstrarea întregității teritoriale a bisericii române gr. cat., au fost zadarnice. Puterea guvernului ungueresc a fost mai mare la tronul împăratului și la cel al papei, decât puterea cuvântului a sute de mii de suflete românești credincioase tradițiilor vechi și legii strămoșești.

Tot ce s'a putut ajunge, precum apare din textul bulei papale este:

a) că episcopia aceasta gr. cat. maghiară va fi limitată teritorial, — adică nu se va întinde peste limitele geografice formate prin teritorul comunelor înșirate în bula papală;

b) că în loc de 104 comune, câte se plănuiau a se rupe dela biserica română gr. cat., s'au rupt numai 83, — va să zică cu 21 comune mai puțin, decât cum se plănuia;

c) că toate beneficiile episcopiești și toate fundațiunile făcute pentru episcopiile gr. cat. românești vor rămânea neatînse, pentru aceste episcopii — și nici odată nu se vor putea adauge, sub nici un titlu la episcopia gr. cat. maghiară și nici nu se va putea rupe din ele ceva pentru noua episcopie.

Impotriva revoltătoarei nedreptăți vom lupta din răsuputeri și până la ultimul nostru mijloc de rezistență.

Glasul fraților noștri din regatul român.

Nelegiuirea a deșteptat, dupăcum era firesc, o adâncă mâhnire în regatul liber al României. Ziarul „Seara” semioficiosul guvernului scrie cu acest prilej următoarele rânduri de legitimă revoltă:

Presă ungurească înregistrează, cu nestăpânită satisfacție și trufie, știrile oficioase despre confirmarea papală a faimoasei episcopii unite maghiare, care țintește la maghiarizarea prin forță și fraudă a bisericii fraților noștri din Ardeal și Ungaria, uniți cu Roma.

Faptul are, într'adevăr, o gravitate excepțională, pentru că se pun în joc nu numai interese naționale românești de dincolo, ci și situația privilegiată de care se bucură catolicii la noi în țară.

Deunăzile spuneam în „Seara”, că va fi o mare primejdie pentru catolicismul din România, dacă Scaunul Papal va da aprobarea sa planurilor machiavelice ale guvernului unguresc. Atunci, din sferele arhiepiscopiei catolice dela București, s'a lansat svomul că Papa va ocroti, după cuvântă, pe frații noștri uniți și nu va aproba ideea episcopiei maghiare, care ar rupe din trupul Mitropoliei Blajului și al episcopiei de Gherla peste o sută de comune românești.

Toate zărele, dela noi și de peste munți au luat act de această informațiune și au dat expresie liniștirii sentimentului public românesc.

Iată însă că, asemenea unui fulger din senin guvernul unguresc vestește triumful său și capitularea Scaunului Papal. Prin urmare, la Roma nu s'a ținut seamă de intervenția arhiepiscopiei catolice din București, sau poate că opinia publică românească a fost victima unei mistificări iezuite.

În ori ce caz, situația devine foarte grea pentru catolicii dela noi, odată ce s'a confirmat înființarea episcopiei maghiare unite, pentru că nimeni nu va mai contesta dușmănia Scaunului Papal și a catolicismului întreg față de limba și naționalitatea românească.

Prevedem că urmările acestei atitudini necoțite vor fi din cele mai serioase. De multă vreme este revoltată opinia noastră publică în contra uneltirilor și provocațiilor catolice. Acuma Scaunul Papal vine și mai toarnă ulei pe foc uitând că există la noi în țară atâtea așezăminte catolicești, cari se bucură de cea mai largă toleranță.

De soarta fraților noștri din Ungaria nu ne temem. Ei vor ști să lupte, cu hărbăția lor seculară, în contra nouilor atentate care amenință libertatea de conștiință și naționalitatea. Dar nechibzuții din Vatican ar trebui să se teamă de indignarea opiniei publice a liberului regat român și să-și aducă aminte de soarta congregațiilor catolice din Franța. Această soartă poate să se repete și în prea disprețuitul „Orient”!

Serbătoarea noastră de ieri.

Arad, 15 Iulie.

Frumos a fost ieri Aradul.

În ceasuri neobicinuite în cari lungul străzilor arse de soare este de obicei pustiu, un furnicar de lume dase năvală înercușându-se în toate direcțiunile sub un cer, care de astădată nu avea nimica din dogoarea tropicală a verilor arădane, dând astfel o icoană de cea ce ar fi orașele în ceasul când neamul nostru, printr'o supremă încordare, ar reuși să puie stăpânire pe ele.

Pălcuri-pălcuri de bărbați înalți, spătoși, voinici, accentuând, de sub costumele lor orășenești ca și de sub cel țărănesc, în înfățișarea lor aceiaș vigoare a rasei noastre, pe care a acumulat-o în decurs de sute de ani de luptă cu nevoile și cu împrejurările, făceau un contrast izbitor cu figurile unghiulare supte sau buhave, istovite de trândăvia de rasă a cetățenilor orășeni de toate zilele ai Aradului.

Grația naturală a românelor noastre împodobește acest tablou mișcător, prin farmecul îmbrăcăminții prin corectitudinea figurii și puritatea liniilor, prin ochii lor negri adânci ca noaptea sau albaștri ca cicoarea, dar totdeauna plini de expresie, plini de acel nu știu ce turburător care este dat numai rasei noastre, rasă bătrână prin vârsta ei și totuși atât de tânără prin vigoarea și puterea ei neatinsă încă de abuzul unui trai îmbelșugat, ticnit și desirănat.

Pe toate drumurile limba românească stăpânea suverană impunându-și drăguțele ei moduri tuturor străinilor care făceau eforturi îndrăcite spre a-și aminti de câte un cuvânt, de câte o expresie din graiul nostru ca să arate că și ei cunosc limba celor care aveau să triumfe în aceea zi.

Tramvaiele erau tixite de public. Dela gara trenurile speciale varsau neconținut noi contingente, cari sporiau numărul celor ce năvăliseră orașul.

Provincia românească răscolită de glasul chemării la întreită serbare românească, se mișcase dela suprafața până în cele mai profunde pături ale sale spre a trimite acest aflux de putere românească la Arad, pe care-l luase în stăpânire făcând un înens decor potrivit pentru sărbătorirea triumfului geniului românesc, cu sborurile lui Vlaicu și pentru sărbătorirea străduințelor române în opera „Reuniunii Femeilor Române din Arad și provincie” a cărei piatră fundamentală s'a așezat pe ziua de ieri.

La Biserica.

Prima întâlnire, a unei părți din această mulțime, primul ei contact cu sine însuși, s'a făcut sub auspiciile legii strămoșești în biserica episcopală din Arad unde P. C. lor părintele arhimandrit Aug. Hamza și părintele protosinel R. Ciorogariu împreună cu părintele Beles, protopop al Aradului și cu păr. Dr. Ciuhandu, asistați de dd. diaconi Iacob Lazar și Cornel Lazar, au oficiat, potrivit împrejurării, un foarte impunător serviciu religios.

Punerea petrei fundamentale a Școalei Reuniunii femeilor române din Arad și provincie.

De aci, după terminarea sf. liturgii, mulțimea sporită neconținut se îndreaptă spre str. Teleki de lângă reședința episcopală pe care se află intravilanul unde are să se ridice clădirea școa-

lei de fete a „Reuniunii femeilor Române din Arad și jur”.

Ajunși la fața locului, numerosul public lău loc pe terenul spațios pe care se ridică viitoarea clădire. O fâșie de zidire ridicată din temelie, prevăzută cu un igliab așteaptă să primească acul de întemeiere peste care se va așeza conforul uzului piatra fundamentală.

În fața ei, câteva scânduri întinse pe pământ, indică locul unde vor lua loc P. S. Sa Domnul Episcop, apoi dna E. Beles, prezidenta Reuniunii cu diferite dne, membre ale societății, și altele persoane marcante.

Numeroase dne și d-soare formând un cerc grațios, încearcă poate pentru prima dată în viața lor utilitatea pălăriilor vaste, pentru care ușile caselor noastre, încă prea puțin moderne, se dovedesc din ce în ce mai mici. Căci peste câteva minute P. S. S. dl Episcop va apare și pe când bieții bărbați vor fi siliți a rămâne cu capul descoperit, și la unii gol ca o bilă de biliard, sub bătaia razelor de soare ce cad perpendicular, dnele și d-soarele vor înfrunta ușor mânia neînduplecatului Apolo ocrotite sub cupola vastelor lor coifuri.

Așteptarea nu durează mult.

P. S. Sa Domnul Episcop, sosește în curind, îmbrăcat în ornate, înconjurat de înalții clerici și de diaconii cari au oficiat sf. liturgie și începe sfințirea apei.

P. S. Sa cu barba sură, cu profilul aspru de militar, face impresia unui comandant. În timpul serviciului scurte cuvinte pline de temperament indică fiecareia ce are de făcut.

Publicul de dne și d-soare, însă, se vede, curajos din cale afară, nu se intimidază, de aceste eșiri ei își continuă în bună voie conversația.

După isprăvirea sfințirii apei, P. S. Sa stropeste publicul binecuvântând în cele patru puncte cardinale, apoi stropeste temelia, în care așează acul fundational, peste care pune piatra fundamentală.

Iată acul fundamental zidit în temelia celei dintâi clădiri proprii a „Școalei Vasile Stroescu a Reuniunii femeilor române din Arad și provincie”:

„Pentru posteritate”

Astăzi, Duminică în ziua de 14 Iulie anul dela nașterea Domnului nostru Isus Christos 1912 în orașul Arad pe intravilanele Nr. 27 și 28 din strada ce se numește acum „Teleky” de lângă reședința episcopului greco-oriental român, s'a așezat această piatră fundamentală pentru zidirea școalei civile greco-orientale române de fete din Arad, care fusese înainte de această adăpostită în casele modeste Nr. 32 din strada, ce se numește azi „Deák Ferenc”, domniitor fiind în patria noastră Ungaria Majestatea Sa Gloriosul și Preabunul Împărat și Rege apostolic Francisc Iosif I; — metropolit al Românilor gr.-orientali din Ungaria și Transilvania, cu reședința în orașul Sibiu din Ardeal Excelenția Sa Înalt Preasfințitul Domn Ioan Mețianu, Episcop dreptcredincios al Aradului, Orășii-Mari, Ienopolei și al Halmagiului, precum și al părților adnexate din Banatul-Timișan Prea Sfinția Sa Ilustrul Domn Ioan I. Papp.

S'a zidit această casă prin hotărîrea și îngrijirea Consistorului gr.-or. român din Arad cu cheltuielă de 208.000 zi două sute opti mii de coroane, din cari bani mare parte și anume 100.000 zi anasută mii de coroane a dăruit-o marele mecenat român Ilustrul Domn Vasile de Stroescu, din Basarabia, carele în zilele noastre a dăruit și alte sume mari de bani pentru întărirea în credință și luminarea minții fraților săi români din Ungaria și Ardeal, iar o altă parte însemnată a cheltuielilor a adunat-o cu multă rîvnă și osteneală Reuniunea femeilor române din Arad și provincie, a cărei prezidentă este acum Mult Onorata Doamnă Sofia Beles, vrednica soție a protopopului gr.-or. român Vasile Beles din Arad. Zidirea a plănuit-o și a îndeplinit-o Domnul Emil Tabacovici, iscusitul inginer-arhitect din Arad.

S'a zidit această casă pentru întărirea în credință, în cultură, în iubirea de lege și neam, în moravurile cele bune și frumoase a fetelor române de pretutindenii cu gândul curat de a pune

temeiu tare unui viitor mai strălucit pentru neamul nostru românesc prin înălțarea religioasă, morală și românească a vieții familiare din sânul celui popor preabine cunosând, că mama este chează de bine pentru orice neam.

Suntem cu trupurile noastre înaintea gropii, unde se așează această piatră fundamentală, dar suilele noastre înălțate spre ceriu se îndreaptă spre viitorul îndepărtat, în care am dori să știm neamul nostru românesc mare și puternic, bogat și fericit și pentru împlinirea acestei ferbinte dorinți implorăm binecuvântarea Marelui Dumnezeu, dela care tot binele porcede și cu smerenție închinându-ne Lui, iscălim slova aceasta ce dăm spre știre posterității.

Arad, 1/14 Iulie 1912.

Ioan I. Pap

Episcopul Aradului

Sofia Beles

Presidenta Reuniunii femeilor române din Arad și provincie

Vasile Beles

Protopopul Aradului

Emil Tabacovici

Inginer tehnic

După această formalitate tradițională a cărei îndeplinire te mișcă fără să vrei, ca și cum te-ai găsi în fața ochiului posterității care ar avea să judece despre năzuințele noastre mitite, după actul zidit în temelie, P. S. Sa Episcopul Aradului, adresându-se către public, rostește o cuvântare pe care o vom da în text exact în Nr. de mâine al ziarului nostru.

Cu cuvântarea P. S. S. ceremonia punerii petrei fundamentale a școlii de fete a Reuniunii femeilor române din Arad și jur luă sfârșit la orele 1 p. m. De aci publicul, în așteptarea zborului lui Vlaicu, se risipise în toate direcțiile.

In momentul acesta câți din cei cari se întorceau dela această ceremonie atât de simplă, își dădeau seamă că au asistat la încununarea unei opere care va avea un rol hotărâtor în plămădirea sufletului românesc din aceste părți?

Câți vor fi prins însemnătatea reală a acestui moment în care, după trei decenii de muncă, s'a pus temelie unei realități, a unei fortărețe, pentru tărziu morală și intelectuală a neamului nostru?

De sigur prea puțini. De altfel nici momentul nu era propice pentru asemenea reflecțiuni.

Sufletele încordate în așteptarea unei alte realități românești erau acum toate pe „Câmpia Ceala”, unde pașerea lui A. Vlaicu avea să brăzdeze victoriosă văzduhul. Avea de admirat aici o altă izbândă a tenacității române, o izbândă a jertfelor și a suferințelor unui singur om, care pentru aceasta, pentru forma drastică în care se prezintă, realitatea lui și desigur pentru faptul acesta, jertfa lui este de ficce moment ce o face când se urcă pe aeroplanul său, atrăgea mai mult simpatia și interesul publicului.

Astfel în timpul ce mulțimea înfiorată de nerăbdare se îndrepta spre aerodromul improvizat, temelie la a cărei inaugurare asistase, era cu desăvârșire uitată.

O, dar poate să fie trecut cu vederea, de acum lăpă realizată, se va impune prin ființa ei. O instituție care răspunde unei trebuințe este ca o ființă vie, care se naște, crește se dezvoltă în funcție de trebuința pe care o îndeplinește. Asemenea instituții de cele mai multe ori se dezvoltă mai bine în tăcere și în umbră.

Nenorocite sunt numai neamurile cari nu nasc, care sunt sterpe pentru asemenea instituții.

Sborul lui Vlaicu.

Numele lui Vlaicu a fost cuvântul vrăjit care a chemat din mari depărtări nația românească la o înălțătoare serbare cum n'a mai văzat-o până acum Aradul care înzadar pretindea să fie Duminecă în centru ungurese, căci pretutindeni, în biserică, pe străzi, prin parcuri, prin birturi și prin cafenele auzia vorba românească și vedeai portul nostru. Duminecă Aradul a fost românesc!

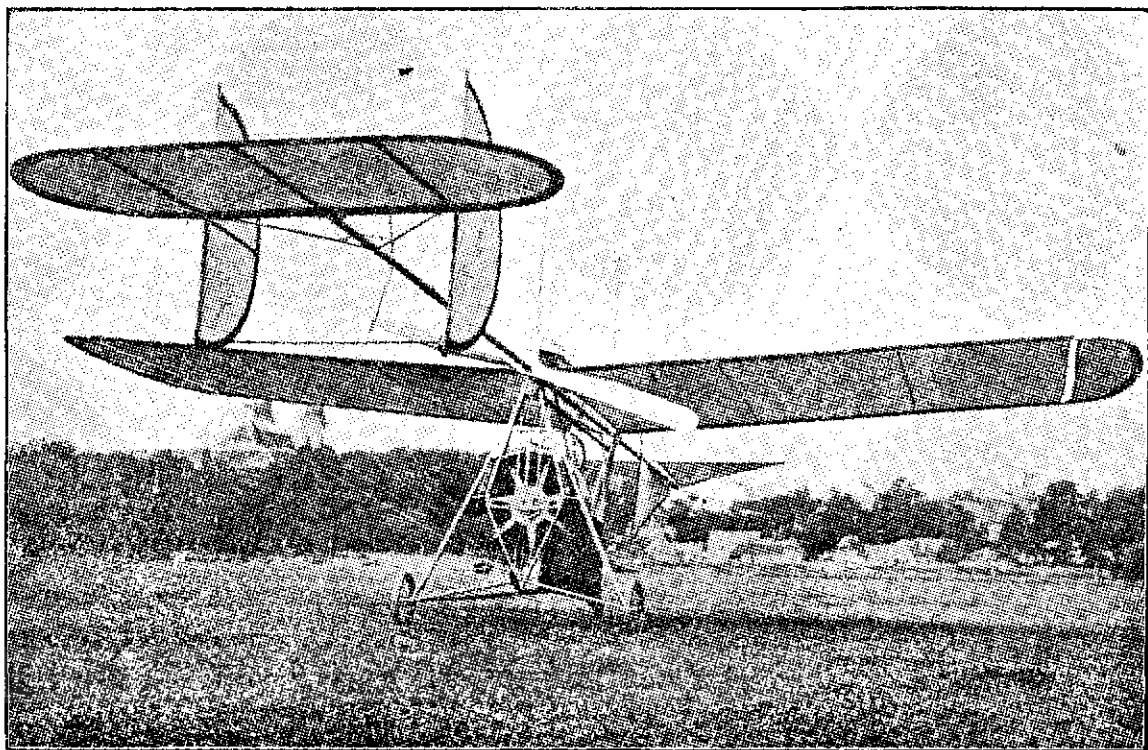
De Sâmbătă seara și până la 5 a doua zi trenurile din împrejurime, motoarele, și trăsurile

deseăreau neconținut oaspeți, cari și-au lăsat lucrul de acasă și de pe câmp, și veneau cu inimile pline de bucurie că au să asiste poate la cea mai grandioasă manifestație a spiritului românesc în timpul din urmă: la sborul lui Vlaicu. Țărani români în portul lor variat unii veniți tocmai de prin Bănat, feciori călări pe cai frumoși, preoți, funcționari, învățători, ofițeri de prin garnizoanele din apropiere se revărsau ca un șuvoi pe străzile orașului, care părea o mare agitată ce amenința să iasă din matca ei.

Pe când toată această lume românească, cu multă bunăcuviință și omenie se grăbia să iee bilete și să apuce calea cea mai scurtă pentru a ajunge pe câmpul destinat pentru sbor, ceilalți, străinii, din Arad, cari cunosc toate căile lăturalnice din oraș, toate cărările și toate drumurile își dădeau silința să se sustragă dela plata minimală ce i-s'a impus fiecăruia, ca să privească pe gratis la sbor... Supraveghierea din partea poliției putea fi ceva mai vigilentă.

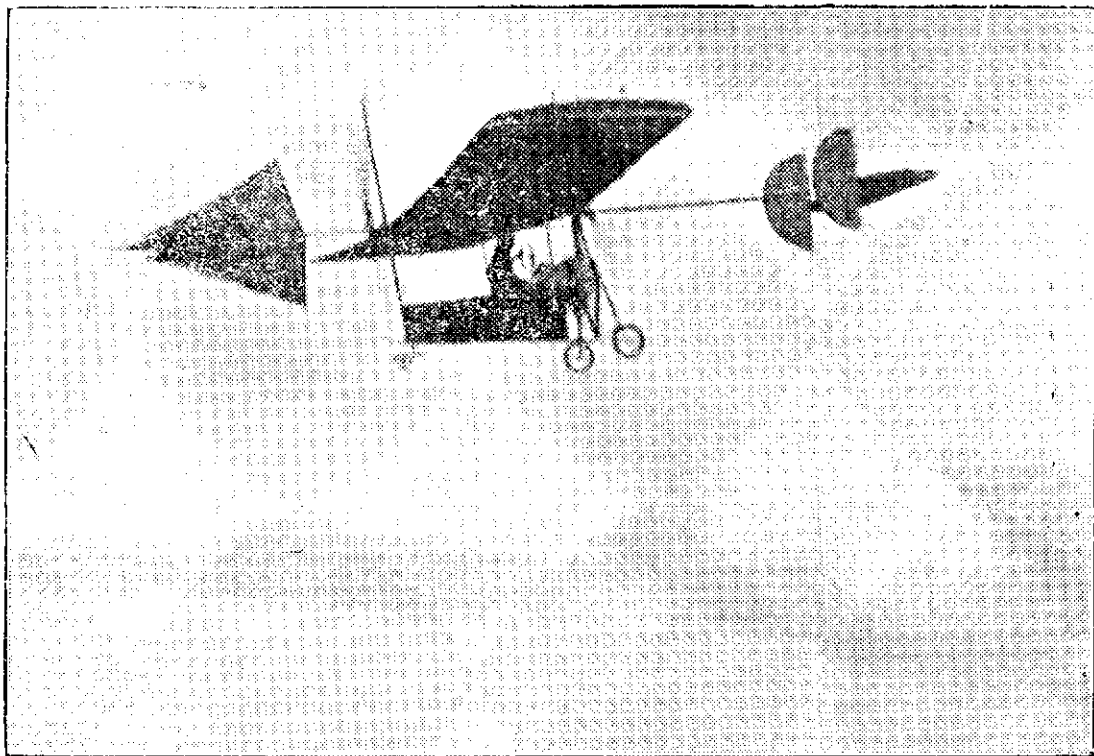
Câmpul de sbor de lângă pădurea Ceala înălbișe de porturile românești, cari păreau niște flori albe. Lojele toate pline. Într'una din ele se vedea P. S. S. Domnul episcop I. Pap cu păr. arhimandrit Hamzea, iar alături în altă lojă luaseră loc membrii familiei Mocionyi.

În celelalte locuri pentru publicul mare abia mai încăpea lumea ce sosea neconținut cu automobilele, cu trăsurile, pe jos sau cu autobuserile. Un vântișor lin, care se întea pe ficce clipă, bătea însă dinspre Mureș, răcorind fețele miilor de spectatori, dar îi și îngrijora totodată. Pe la 5 ceasuri, când sosiseră și cele din urmă trenuri cu oaspeți din provincie, când valurile uriașei mulțimi care atingeau un număr de vre-o 25.000 de oameni se agitau nerăbdătoare, până dela intrarea hangarului se dădu la o parte, și, sprinten și ușurel, apăru aparatul lui Vlaicu, paserea măiastră, asupra căreia se aștină deodată toate privirile miilor de spectatori.



Ajunși într'un loc potrivit, Vlaicu și fratele său Ion, cercetară încă odată cu cea mai mare băgare de seamă toate șurupurile, toate sărmele, turnară ulei pe la încheeturi, apoi chemară vr'o câțiva oameni voinici ca să fie aparatul de funie de dinapoi. Vlaicu îmbracă în fine costumul de pilot, și, dintr'o săritură fu în nacela aparatului, luă cârma în mână și dădu drumul motorului care se sbătea ca un năpraznic zmeu prizonier, încât îi scutura pe toți voi-

nicii ce-l țineau de funie. Publicului i-se oprise răsufllarea. La un moment dat, aparatul se smunci cu putere, alergă câțiva pași pe câmp, apoi începu să plutească lin, să se înalțe din ce în ce în văzduh, petrecut de nesfârșitele și vijelioasele aplauze ale miilor de spectatori, să se ridice deasupra parcului din marginea orașului și să se rotească în sboruri largi, majestuoase, asemenea unui vultur uriaș care vâjâia prin văzduhuri ca o minune apocaliptică.



Vlaicu trece pe deasupra publicului extaziat, salutând din nacelă, de jos fluturând însă batisatele, aruncau oamenii pălăriile, și mii de guri îl aclamau, mii de mâni se înălțau, și mii de inimi băteau pentru el, pentru noi toți, pentru neamul românesc care se mândrește cu el. Străinii înșiși erau răpiți, fermecați, cuceriți, și dacă în ziarele lor vor apare poate cuvinte cântărite, atunci însă, în fața sborului lui Vlaicu, aplauzele străinilor erau sincere, căci măreția spectacolului îi copleșea pe toți.

După câteva rotiri măiestre, după câteva scoborări pân' la câțiva metri aproape de pământ, aparatul se ridică iarăși și Vlaicu apucă peste cimitir îndepărtându-se înspre pădure, încât abia îl mai puteam urmări cu ochii. La întoarcere avu de luptat cu vântul ce-i sufla împotriva. Aterizarea — nu se știe din ce motive — a fost așa de bruscă, încât dând aparatul cu o roată într-o groapă, s'a rupt osia, fără ca să i-se întâmple însă ceva și lui Vlaicu, care se scoboră din nacelă, încunjurat de mulțimea ce-l aclama nebună și întimpinat de un băețel al dlui Dr. St. C. Pop cu o coroană de lauri.

Mai pe urmă am aflat pricina accidentului: la aterizare, vântul sufla din stânga, încât aparatul — dat fiind că se afla și o groapă în apropiere — a căzut cu toată puterea pe roata dreaptă, ale cărei spițe s'au rupt din pricina greutateii. Vârful aripei drepte s'a îndoit puțin, iar helicea, ajungând cu vârful de pământ, s'a crăpat puțin, încât Vlaicu nu a mai putut continua sborul, care cu toate acestea a fost de o siguranță, de o exactitate și de-o măreție impunătoare, încât Arădani, cari îl văzură sburând pe Csermak, mărturiseau că sborul acestuia față de al lui Vlaicu, a fost sborul unui diletant față de sborul unui măestru.

După ce și-a băgat aparatul în hangar, Vlaicu a fost obiectul unor manifestații de o nespūsă dragoste și admirație. Lumea îl ridica pe mâni, purtându-l pe sus, în mijlocul uralelor și aclamărilor ce nu mai luau sfârșit. Fiecare se grăbia să-l atingă măcar c'un deget pe șoimul nostru, care dispăru apoi din mijlocul mulțimii într'un automobil al dlui arhitect Codila.

Nu putem încheia aceste rânduri despre sborul lui Vlaicu, fără să amintim de pilda de jertfă și de osteneală plină de abnegație a societății românești din Arad, dar mai ales de graba cu care au răspuns vrednicii învățători români la apelul unui coleg al lor, ca să-și deie concursul pentru reușita sborului. Cel care și-a dat însă mai multă osteneală, care a alergat mai mult zi și noapte pe la toate icoanele și cărui i se datorește în primul loc succesul moral și material al sborului, cel care a dezvoltat cea mai intensă propagandă, este directorul ziarului nostru, dl Vasile Goldiș. Rolul d-sale pentru aranjarea acestor festivități a fost covârșitor.

Ziarele ungurești din localitate laudă solidaritatea noastră de rasă, abnegația Românilor din Arad, demnă de imitat de cătră ori și cine, precum și însuflețirea ce ne-a cuprins în fața acestei manifestări a geniului românesc. De astă-dată presa maghiară locală — cu excepția unui singur ziar — a fost deosebit de cinstită, de sinceră și de demnă, încât ne face impresia că Ungurii au hotărât să rupă cu tradiția de până acum.

Momente.

Cămpia dela Ciala freacă. ...Sburătorul scaldat în undele de ovații ale admiratorilor săi entuziaști și iubitori, își continuă calea spre înălțimile văzduhului. De câte ori l-am văzut pe Vlaicu sburind, un tremur chinător mă cuprindea... Eram dedat să văd în el nu numai pe maestrul genial, care printr'o singură lovitură dată a răpit altora gloria de a fi cei dintâi deslegători ai problemei grele de cucerire a văzduhului, ci vedeam în el un mag care prin bagheta lui vrăjită a răpit visu-

rile unui întreg neam purtându-le prin înălțimile albastre ale bolții...

Vlaicu plutește... Indemânarea, care i-a câștigat la Aspern cununa de lauri pare a fi căpătat o îndrăzneală dornică, nerăbdătoare. — Virajurile executate pe deasupra orașului au dovedit-o. Furtunile de aplause au fost numai o expresie spontană a bătăilor de inimi, cari se însuflețeau și ele pentru largul zărilor libere... — ...Paserea se îndepărtează; ajunge deasupra Murășului. — Nu voi uita nici odată elipa când Mureșul a fost trecut prin aer pentru prima dată și încă de românul Vlaicu.

Manevra de recunoaștere continuă. Sburătorul se apropie triumfător. Un duh de însuflețire generală trece prin rândurile multor mii de privitori. Nu mai e nici un stăin... Puternicul „să trăiască” îi răpește pe toți într'un delir nebun, care sfarmă bariere și zăgazuri...

Era interesantă, sublimă animația, ce domnia printre străini. Sunau atât de bizar laudele aduse marelui român în dialectele și mai bizare de pe întinderea îndărătaică a șesului Ungariei.

Chiar în elipa, când aeroplanul scăpat de strângerea brațelor vâjnoase alor vre-o opt românași, aud o exclamație: „Azt a kutyafájat az olálmak, de mégis hunczút ő”. Era expresia naivă a admirației scăpate din gura unui veritabil fiu al lui Árpád, îmbrăcat într'un port de Macău.

În elipa aceea mi-se părea că văd întipărită pe fața celui simplu țaran conștiința de inferioritate instinctiv exprimată, a poporului său față de geniul poporului mai plin de vlagă, dar sărăcit.

Suicrul mașinei trece pe deasupra noastră dându-ne un fior de emoții bicuitoare... Tremuram, căci era puțin vânt și în gura vântului nepăsător și capricios aveam noi ceiace ne era mai scump. Văjăitul devine mai puternic, când aeroplanul se apropie trecând pe deasupra lojii Prea Sfinției Sale episcopului Papp... Un gest de binecuvântare... Văzându-l am tresărit de emoție. Mi-a venit în minte gestul unui alt preot mare al gîntei surori, care cel dintâi s'a grăbit să dea binecuvântarea eroului-vultur din Franța sosit pe undele vesnice senine ale văzduhului italian. Atunci am putut înțelege rostul adânc al faptului căntat cu atâta însuflețire de Edm. Rostand, subtilul poet al Franței. — Și ce curioasă coincidență! Un Mare Preot de gînta latină e primul, care dă binecuvântarea celor dintâi încercări mai serioase și tot un Mare Preot, fiu al aceleiași gînte e acela, care binecuvântă pe primul deslegător definitiv al misterioasei probleme de aviație.

Sublim a fost momentul, când Vlaicu făcând o probă de aterizare rapidă, un oftat prelung a scăpat deodată din piepturile celor câteva mii de țărani români veniți și ei să vadă pe scumpul „scoboritor din cer”, sol al unor vremuri mai bune ce vor să vie. Se temeau să nu'l piarză, făcând fel și fel de reflexii la atâtea încercări triste câte au mai pătinit. Când însă de lângă pământ s'a repezit ca fulgerul în văzduh un mormur de ușurare le scăpă, urmat de urale puternice.

Ei au priceput însemnătatea unei astfel de zile. Dovadă faptul, că dela orele 2 până la 4 și jumătate funcționau neîntrerupt autobusele arhipline.

Valuri-valuri inunda mulțimea de țărani șesul destul de întins din Ciala.

Acum, când faldurile mărețe ale vântului din înălțimi nu mai ating aripile paserii măiestre aduse de Vlaicu pe tărîmul nostru, par'că mă prinde o groază gândindu-mă la atâtea și atâtea victime ale aviației. Fieca serutătoare, neastâmpărată a omului a făcut atâtea lucruri mari. Pentru acestea a cerut însă tribut de sânge, pe care a trebuit să'l dăm și noi; și l-am dat.

Increderea liniștitoare, ce ti-o inspiră eroul dela Asperu însă te face să prevezi, că mulțimită creațiunii geniului românesc — incurînd se va vorbi numai din istorie despre toate faptele aceste ale unui început bun.

Va fi atât de sublim momentul, când gloria de a fi încheis catastiful victimelor aviației va fi o glorie românească.

Reprezentăția dela „Crucea-Albă.”

Seara, la orele 9, sala cea mare de „Crucea Albă” s'a dovedit prea mică pentru public. Bursierii societății noastre pentru teatru, au fost la înălțime. Din repertoriu bogat pe care directorul artistic al societății d-nul *Aurel P. Bănuț*, l'a compus cu mult înțelegere, s'au jucat piesele de forță: drama lui Miculescu „Jertfă”, comedia de salon „Pentru mama” și farsa „Recomandația”.

Cei mai noi soli ai Thaliei-române s'au achitat spre deplina mulțumire a auditorului. Remarcăm jocul d-șoarei *Mărioara G.* Din drama „Jertfă”. A avut o creațiune strălucită, care ar face cinste unei artiste de renume și nu trebuie să uităm că d-sa a terminat abia al doilea curs al conservatorului din București. Speranța noastră, că talentul d-șoarei va ilustra odată o pagină de glorie a teatrului românesc, e pe cale să se împlinească curând. Răpitoare a fost d-șoara *Dima* și comedia de salon „Pentru mama”, în care d-sa a avut sprijinul perfect al d-lui *Bănuț*.

Un joc admirabil a avut în farsa „Recomandația” d-nul *Constantin Calmuschi*, simpaticul artist al teatrului național din Iași. D-sa a fost rechemat pe scenă de mai multe ori.

D-șoara *Aurelia Poparadu* și d-nul *Orghe Cosma* ni s'au arătat cu o mulțime de calitate în dezvoltare, apreciate și de profesorii conservatorului din București.

Publicul și-a petrecut bine și fericit după reprezentație s'a jucat până în zori.

Din Arad oaspeții noștri vor pleca la țară, unde vor juca mâine, Marți seara. Sperăm să auzim meru de succese.

Cu această ocazie ne permitem câteva observații, inspirate de cea mai desăvârșită în voință.

Înainte publicului nostru care nu vede decât arare-ori teatru românesc, o trupă teatrală trebuie să se prezinte cu actori cât se poate aleși și cu rolurile deosebit de studiate; rolul trebuie să bage bine de seamă la cei mai mici lipsuri, ca unui actori să-și deie silință să aibă o dicțiune cât mai clară și mai precisă iar gesturile să corespundă totdeauna procesului sufletesc care se petrece în sufletul actorului în momentul când el joacă pe scenă. Pe altă parte fardul trebuie să schimbe în așa măsură vârsta, să acomodeze așa de bine mult cu temperamentul și cu rolul personajului prezentat, încât să avem iluzia că lucrurile netrec aveau. Nu e bine să se uite nici odată că sala e mare, că publicul e mult, uneori și neatenți, că vocea se aude mai bine când actorii vorbesc îndreptați puțin cu fața cătră public, că ori ce șoptire trebuie să capete o astfel de claritate și de energie, încât să o audă și spectatorul din colțul cel mai îndepărtat de scenă. Un public nedisciplinat și neatent îl poți să păni numai satisfăcând acestor principii elementare de care trebuie să se ție fiecare actor.

Di Bănuț, directorul trupei de teatru ambulante, e un om energetic, cu multă tragere inimă pentru misiunea nobilă ce și-a luat pe ceea ce se vede și din piesele tot mai bine alese pe care le joacă an de an prin centrele românești din Ungaria. D-Sa e un om care cunoaște bine gustul și cultura artistică a publicului nostru, și de aceea avem speranțe, că va mulțumi așteptările ce se leagă de d-sa.

FILIALA DIN ARAD,

Bulevardul ANDRÁSSY n-rul 20.

(Palatul Fischer Eliz)

a BAZARULUI DE DANTELE din Budapesta

va aranja

Vânzare ocazională



pentru vară.

Mătăsuri cor. 1-16; materii de dantele dela 48 fileri în sus; dantele dela 2 fileri în sus; Maideire dela 94 fileri în sus; ciorapi de muolin de mătăs dela 85 fileri în sus; resturi de dantele cu preț scăzut de 50%.

Dr. Oscar Jászi

despre formarea statelor naționale și chestia naționalităților.

— O recenziune. —

(Continuare.)

De Dr. Cassiu Maniu.

Incurcată problema națională și-a ales d. Dr. Jászi în capitolul al treilea, vrând cu tot prețul să stabilească evoluțiunea națională a statului englez, ca un adevăr istoric. Nu fără motiv adânc a zis Napoleon cel mare că constituția Angliei este un fond negru încadrat în aur, iar a Franței fond de aur încadrat în negru. Fondul de aur al Franței a fost unitatea ei etnică dela început, fondul Angliei au fost neîntreruptele vărsări de sânge provocate prin marile deosebiri etnice ale populațiunii Angliei.

Anglia ne prezintă istoria grozavă a tirăniei unei națiuni, a națiunii anglo-saxone asupra celorlalte popoare de origine celtică din Irlanda, din Scoția, din Wales și din părțile muntoase apusene ale Angliei. Și dacă d. Dr. O. Jászi nu ar fi intru câtva preocupat de ideea statului ca atare, de materialismul istoric foarte clar, de cadrul dinastic-militar, cărora le atribuie chiar puterea de a nimici forțele istorice ale națiunilor, ar fi făcut mai mult serviciu cauzii libertății moralei înalte și prin urmare culturii proslăvite sincer de dânsul, dându-ne în loc de un fel de exemplu cum englezilor nici până azi nu le-a succedat să înjghebeze statul unitar național englez. Cu toate că englezii sunt cel mai harnic, cel mai activ și mai bogat popor al lumii civilizate având cultură bogată și o veche civilizațiune. Ar fi fost de dorit ca d. Jászi să adăncească partea aceasta a problemei sale atunci, când Irlanda are autonomie, când Scoția începe a se trezi, tot așa Walesul și Northumberlandul. Ar fi trebuit să nu lase din mână firul roșu al adevărului cuprins în cuvintele marelui istoric Freeman. Adevărul este, că timp de mai mult decât cinci sute de ani în Britania erau sate regate, cari toate aveau un fond celtic turbulent, care este dificultatea cea mai de căpătâie a celor două țări: Anglia și Scoția.

Istoria Angliei este lupta naționalităților în contra opresorului comun, ca și în Ungaria. Lupta aceasta gigantică încă nu e terminată. Ea se va sfârși cu federalizarea întregului imperiu englez. Capitolul al treilea stărnă mai mult interes general, dacă d. Dr. Jászi s'ar fi ocupat mai curând la espunerea zdrobirei feudalismului pentru ca să dea zbor talentului său analitic, analizând întâi puterea neînvingătoare a conștiinței naționale; venerațiunea ce-i competă unei națiuni ca corporațiune morală, dreptul la autonomie a naționalităților, viitorul grandios al statelor și al omenirii, fiind recunoscute în sânul lor, ca egale, națiunile și naționalitățile. Aici dacă în trecut necivilizat încă s'a putut înfrânta statul prin hazard, prin forța brută, prin norocul orb, prin înșelăciune, prin căsătorii etc., nu urmează ca în civilizațiunea viitoare și a prezentului, să fie îndreptățite astfel de formațiuni de stat barbare. Ele trebuie să fie loc statelor întemeiate numai pe idei umane, pe forțele istorice, sociale, culturale și producătoare ale mijloacelor necesare existenței statului, mijloace de ordine mai înaltă decât puterea brută, anume ale mijloacelor morale, intelectuale și bănești; aceste susțin statele, nu banul, nu formulele goale...

Insuși Dr. Jászi recunoaște că rădăcinile statului englez se pot descoperi în stratul celtic vechiu al populațiunii de azi a Angliei. Cu-

cerirea anglo-saxonă capătă aici numirea, foarte aventurată de altfel tuturor scriitorilor unguri de „copcie” alcătuitoare de stat. Va să zică a fost un stat celtic, altul irlandez, și totuși a trebuit o „copcie” ca aceasta alcătuitoare de stat. O „copcie” ce ține numai până când și Scoția și Walesul etc... vor fi arăși autonome ca și Irlanda. Și de altfel ne putem închipui ce „copcie” a fost asta, când știm din istorie, că după cucerirea anglo-saxonă se formează îndată șapte state germane. Știind și aceea, că în părțile muntoase, greu accesibile și peninzulele mari din spre apus ale Angliei, au trăit popoare bretane neatârinate și după cucerire. D. Jászi vede un început al asimilației în faptul că anglo-saxonii pășesc cu forță mare și ocupă cel mai roditor teritoriu al Angliei.

Asimilarea aceasta pare că a înaintat cu anevoință, dacă considerăm și faptul, că năvălirea danezilor și cucerirea normanilor turburată mult sângeroasa gospodărie de stat a cuceritorului Anglo-saxon. Asimilație împreună cu nesfârșite tragedii, dar totuși neizbutită, încât nu e mirare că cel mai mare tragedian Shakespeare se ivește în acel mediu plin de oroare.

Asemenea tragedii ne oferă toate asimilațiile încercate de alți cuceritori de aceeași speță. Nu este o tragedie istoria Ungariei, a Rusiei, a Turciei?! Nu trebuie oare să se federalizeze toate statele aceste atârinate numai de „copciile” alcătuitoare de stat, similare celor anglo-saxone?!

Oare n'a pierdut omenirea enorm de mult, că cultura celtică nu s'a putut dezvolta?! Geniul omenesc s'ar îmbogăți cu multe note originale de valoare, dacă acele „copcii” alcătuitoare de stat s'ar mai impuțina și omul ar rupe masca de pe obrazul cuceritorilor, pătat cu sânge nevinovat în loc de a le atribui o valoare imună față de orice critică...

În tot decursul evului mediu nu încetează „private war”-ul specific englez. Puterea regală poartă război „pe moarte și pe viață” cu lorzii, cu pretenții la tron. Henric VII e silit a decima formal feudalismul. Optzeci de membri ai casei domnitoare sunt omorâți și a cincea parte a pământului Angliei intră în posesiunea regelui. Istoria engleză este un șir nesfârșit de răsvrățiri, de pretenții la tron și de revoluții înarmate ale deosebitelor clase, în cari oamenii se grupează după interese de clasă, după persoane și nici odată în vederea binelui obștesc al țării.

Evul mediu înarmat, este zdrobit în sfârșit prin avântul puternic al gospodăriei bănești și al produsului pentru piață. Regele apără pe țărani față de orășan, pe orășan față de cavaler, pe cavaler față de baron, dar numai pentru ca să aibă el foloase mai mari. Iată psihologia vieții engleze medievale, ce se menține până în timpurile mai recente.

Nu e mirare că unitatea limbii nu a produs unitatea politică acolo, unde s'a putut ajunge la unitate etică, în lipsa căreia e zădarnică orice încercare de unitate națională a unui stat polietic.

În capitolul IV despre Țările de jos (Holanda și Belgia) avem tipul unor formațiuni de stat cu începuturi prin excelență economice și comerciale, unde statul se formează fără unitate de limbă, fără hotare geografice, ci numai prin identitatea intereselor economice. Aceste două țărișoare au fost multă vreme legate împreună prin felul așezării lor geografice în basenele Șeldei și ale Moselei. Aici au fost câmpiile de bătăie ale Europei. Și tot aici s'au întâlnit ideile lumii latine și germane; aici erau marile magazine ale produselor Nordului și Sudului; aici se afirmă mai cu putere elementul burghez. Cu toate aceste legături materialiste tari și tradiționale, însă ideea națională iasă și aici învin-

gătoare. Olanda și Belgia se despărțesc ca să devină state pronunțat-naționale. Simțul utilitarist însă dăinuiește și azi, fără de a fi trădător de patrie, belgianul poate discuta liber chestia că Belgia să se țină de Holanda ori de Franța. De altă parte belgianul răspunde la întrebarea: „că ce este?” nu că e belgian, ci simplu: „valon” sau „flamand”. Conștiința națională triumfează asupra artificilor politice, sau cum zice Dr. Jászi: Din faptul acesta putem conchide că cu toate că agrearea în unitate urmează din ordinea civilă a evoluțiunii economice însăși ideologia ce se rezima pe această evoluție, focul, culoarea, rezistența, și fanatismul sau le capătă din elementul dinastic-politic a cărei glorie ca și a oastei și a birocrației sale, e strâns legată de conștiința și coeziunea națională.

Schimbarea fatală a dinastiilor pricinuieste labilitatea formațiunii ca stat a Țărilor de jos. Lipsește saturarea împrumutată a funcțiunii economice și a celei ostășești, precum și țesătura lor organică, făcută în vederea conștientă a unui scop. Puternicul individualism orășenesc e cauza că cele două neamuri alcătuitoare de stat nu intră într'o fuziune mai intimă. Două neamuri tot una de puternice în privința economică, trăesc în mândrele și strălucitele republice orășenești. N'a fost o putere dinastică, care să fi dat preponderanță statornică unui neam față de celalalt. Aierul dinastic a fost alungat prin aierul mai puternic al vieții economice orășenești. Aceasta e cauza fenomenului interesant ce ne surprinde în istoria Belgiei: în acest stat neatârnat bogat și cult, nu există patriotism adevărat, iar ceea ce este, se restrânge la cercul strâmt al lumii școlare, al celei birocratice și al curții regale. Alipirea cătră stat este o pură chestie de utilitate, pe care o întăresc deprinderea și bunăstarea. Pe când Olanda a avut o dinastie națională protestantă, care a dat direcțiune cauzei neatârării și centralizațiunii. Belgia catolică și în parte franceză, unde stăpânia preoțimeii și nobilimea, a fost pradă totdeauna avidității dinastiilor străine, râvnitoare la puterea mondială. În astfel de împrejurări republica celor șapte state mici de la Nord, rămâne decapul ei, și se războiește singură pentru neatârnată cu puterea spaniolă, pe atunci în Belgia, rolul activității dinastice-militare e paralizat lipsind și dinastia istorică, în jurul căreia să se fi cristalizat formațiunea de stat printr'o evoluțiune lentă neîntreruptă.

Capitolul V. îmbrățișează cu multă strălucire a spiritului și cu simț al realității, spiritul cauza și modul cum s'au foramt în epoca cea mai recentă statele naționale. Aceste state sunt: Germania, Italia, Belgia, Norvegia, România, Sârbia, Bulgaria, Grecia.

Dr. Jászi compară grandioasa privescătoare a luptei pentru viața de stat neatârnat a naționalităților, cu începuturile unei nouă vieți a omenirii. Are tot dreptul... Cel ce cunoaște mai de aproape, din propria intuițiune, spiritul acestei mișcări gigantice după originea și după efectele ei, nu poate decât să salute cu bucurie zorile acestei reînnoiri a fetei omenirii. Pentru ce?! vor întreba cei ce țin la acceptarea formațiunilor de stat actuale cu ale căror hotare pentru ei se sfârșește orice politică, orice vedere intensivă în labirintul necesităților omenești superioare. Vom răspunde: *pentru progresul cel mare al facultăților omenești, dacă tuturor naționalităților li se dă atmosfera de libertate omenească și națională.* Acest progres ușurat pus sub ocrotirea civilizațiunii, emancipează materialmente popoarele exploatate, și prin libertatea gospodăriei naționale eliberează spiritul propriu al fiecărui popor. Lumea cea nouă este lupta naționalităților pentru state neatârinate, prin munca întăririi acelor elemente, cari au dat naștere acelor popoare, în contra

Rétay și Benedek

intreprindere industrială de artă bisericască, sculptare de amvoane, altare și statui, — aurire și decōrare de biserici.

Budapest, IV., Váci-utca 95. (saját ház).

În atelierul nostru se execută: altare amvoane presbiterii, bănci, rame pentru icoane și tot ce este necesar la împodobirea bisericilor. — Odăjdii, prapore, potire, candelabre, sfeșnice, etc. etc. — Altare vechi se auresc și se renovează. — Liferează statui sfinte, icoane, cruci lucrate artistic, pe lângă prețurile cele mai ieftine.

statelor înființate numai prin actul cuceririi, și cari din partea lor stăruiesc să întărească forțele cuceritorului și acele întocmiri de stat, ce pot susține câțeva vreme încă stăte întemeiate pe forță sau pe artificii politice...

Să ne spună dl Dr. Jászi, care ideile trebuie să învingă în lupta aceasta? Care ideile compoartă garanțe de progres umanitar, de lumină, de fericire omenească: ideia naționalităților de a se face neatârinate, sau ideia statelor, ce țin în robie atâtea naționalități și înăbușă atâtea îndemnuri sublimite izvorite din tradițiile aspirațiilor, din buna înțelegere în cele obștești ale unui popor, din forța spiritului creator de artă, de literatură, de devotament, de simț de datorință și de eroism? Dl Dr. Jászi se ocupă cu înfățișarea strâns economică a acestor stăruințe sublimite ale naționalităților în tot locul unde sunt naționalități cu sentiment de eveziune istorică și economică.

Mai aproape este dl Dr. Jászi de înțelegerea chestiunii naționalităților când prin o gigantică privire generală și prin sinteza inducțiilor cărora a supus ideea națională în cele zece capitole premergătoare. *In tot locul despre aceea e vorba, ca să se nască o nouă viață, care nu e construită pe dominațiunea militară și pe puterea de caracter privat a domnilor feudali, ci tot mai mult pe coeziunea organică a poporului, ce își trăiește viața sa economică unitară. E vorba de zdrobirea acelor bariere feudale — de drept public, ce se întemeiază în ultima analiză pe puterea militară și cari despărțiră pe cei ce se țin laolaltă istoricește și economiceste, sau de sfărămarea acelor copcii artificiale, cari silesc să trăiască împreună pe cei ce trăiesc deosebit istoricește și economiceste.*

Din Roma.

Ultimul ecou al atentatului contra Regelui Italiei: liberarea macedoneanului Tacit. — Congresul socialist. — Căldura în Italia.

Roma, 12 Iulie.

(Dela corespondentul nostru). — Ultimul implicat în atentatul contra regelui Italiei, macedoneanul Nicolae Tacit, a fost liberat din carcerile dela Regina Coeli din Roma, după o închisoare preventivă de trei luni și jumătate. În sarcina sa nu s'a putut găsi nimic, și cu toate că instrucția a durat atât de mult, și cu toate că Tacit a trebuit să îndure regimul aspru al deținuților periculoși, după acest lung period de închisoare grea, dânsul a fost pus în libertate și o mai mare probă că acest domn nu a fost amestecat în complot, dar nici nu a fost — după cum se zicea — un spion al tinerilor turci (dl Tacit este supus turc) rezultă din faptul că Tacit a fost liberat și nu a fost expulsat din Italia.

Faptul acesta, în afară că ne bucură pentru reabilitarea unui inocent, dar șterge și impresia urită ce se produsese în Italia în jurul numelui de român. Căci în tot timpul cât a durat instructoria acestei afaceri, în toată presa italiană se vorbea foarte puțin favorabil pentru națiunea română, Tacit fiind român macedonean, și oarecum, un început de ură se născuse în întreg regatul Italiei în contra noastră, prin faptul că se zicea că un român a fost părtaș la un atentat contra regelui Victor Emanoil.

Cu liberarea lui Tacit se isprăvește și legenda complotului la viața regelui Italiei, legendă ce poliția vrusese să înighebeze, și rămâne numai odioasa faptă a anarhistului D'alba, care în ziua de 14 Martie trecut, a atentat la viața regelui său, fără să fi fost nici un complot la mijloc.

Pentru noi românii, această reabilitare a dlui Tacit, ne servește ca să ștergă impresia urită ce se produsese în Italia, și să confirme încă odată că sentimentele latine ale neamului nostru sunt cu totul departe de o acțiune mizerabilă de atentat contra suveranului unei națiuni surori. De altminterlea se știe că temperamentul românului nu este nici sanguinar nici răsbunător, cu atât mai mult, cu cât niciodată nu s'a verificat ca vre-un român să fi fost vre-odată amestecat în vre-o asociație anarhistă, care a complotat contra vieții vre-unui suveran.

În orașul Regio Emilia s'a închis congresul din anul acesta ținut de partidul socialist italian.

După patru zile de discuții aprinse, congresul s'a închis cu expulsarea din partid a patru personaje foarte marcante, între cari și deputatul Bissolati, cel care anul trecut a fost primit în audiență de regele Italiei și consultat asupra formării cabinetului actual Giolitti.

În cursul desbaterilor congresului, s'a format în sinul socialistilor o diviziune: socialistii revoluționari (cei din stânga numiți) și socialistii reformiști (cei din dreapta). Aceștia din urmă, dintre cari făcea parte Bissolati, au manifestat tendințe reformiste, o apropiere de guvern, o apropiere de monarhie, astfel cum o manifestase în trecut Enrico Ferri. Socialistii din stânga, cei revoluționari, au conservat toate ideile vechi, anti-monarhice; și lupta între aceste două curente a avut ca rezultat triumful revoluționarilor asupra reformiștilor.

Acest fapt este simptomatic în partidul socialist italian, căci demonștră o ruptură, un început de sciziune, care de data asta s'a isprăvit cu triumful celor din stânga, dar chiar acest triumf demonștrează știrbirea unității socialismului italian și ieșirea lui Bissolati și a celorlalți trei tovarăși din partid, dacă pentru prezent nu înseamnă decât o desaprobară a conduitei lor, nu semnifică însă că în viitor nu se vor forma în Italia două partide socialiste, cu două programe deosebit și cu lupte politice între ele.

În ori ce caz, și până la proba ce ne-o va da viitorul, partidul socialist italian din acest congres iese știrbit, slăbit și a pierdut nu numai din forța sa, dar a pierdut și din prestigiul de care se bucura în opinia publică.

S'a revărsat asupra Italiei un... potop de căldură. Termometrul s'a ridicat peste 30 grade la umbră în o mulțime de orașe din peninsula, iar în Sicilia, temperatura a ajuns cifre îngrijitoare. Așa la Palermo a fost de 36 grade centigrade la umbră, la Siracusa 37, iar la Catania a ajuns chiar la 42 de grade la umbră.

La Messina, în baracele de lemn construite după cutremur, căldura a ajuns așa de mare, încât lumea nu mai poate respira, căci cele 40 de grade de afară, în barace se ridică mai mult, făcând aerul nerespirabil.

Lumea s'a speriat, căci această extraordinară căldură, în afară că enervează din cale afară, dar preocupă pe locuitorii din Messina și din Sicilia, făcându-i să se teamă de vre-un nou cataclism, ca cutremul din 1908.

În Roma, deși ziua termometrul arată 31 grade, seara însă vântul care vine dela mare temperează atmosfera.

I. T. Alian.

CRONICA ȘCOLARĂ

O mișcare lăudabilă.

Adunarea desp. inv. Caransebeș, ținută în Delinești Duminecă în 24 Iunie v.

N'am de gând să fac un raport sec, ci voiu semnala numai o mișcare de început bun și cu un frumos rezultat moral. Vom înțelege acest lucru dacă — înainte de a însira însăși faptele — vom spune: 1. că adunarea s'a ținut într'un loc, unde amenința pericolul de-a se desființa școala confesională; 2. că această adunare a ținut-o un despărțământ învățătoresc, care până în vremea din urmă a fost mult-puțin mort; 3. că acestei adunări i-s'a dat un cadru, un caracter mai larg, de adunare culturală și poporală și 4. că întreaga mișcare a fost pornită de niște tineri de inimă din Caransebeș, cari afară de însuflețire, n'au stat pe gânduri, să jertfească cu drag și puținul lor avut material.

Adunarea a fost cea obișnuită dela finea anului școlar; s'a ales comuna Delinești, ca una, ce avea mai neamănată nevoie de indemn, de sfaturi și de însuflețire. S'a pregătit calea, ca adunarea să se miște în cadre cât se poate de largi, să aibă un caracter pronunțat poporal, și spre acest scop s'a luat în program și o conferință poporală.

Era mai dragul să vezi într'un mănunchiu floarea tinerimei din Caransebeș, învățătorii în număr aproape complet și fruntașii țărani ai comunei dornici de a sorbi mierea de învățători din gura celor ce au cântat în decursul liturghiei în umila lor bisericuță.

După ultimele acorduri ale sfintei liturghii, în curtea bisericii poporul i-a înconjurat cu căldură pe cei veniți din depărtare. Tînărul și însuflețitul președinte al despărțământului, *Ilie Orzescu*, profesor în Caransebeș, deschide adunarea, arătând partea și însemnătatea țărănilor în mișcarea noastră spre cultră, precum și lumina și adevărul ce le răspândește școala noastră confesională.

Învățătorul George Cătană raportează pe larg despre mersul învățământului nostru, spunând ce-a experiat în calitatea sa de comisar tractual. Unele părți ce interesau și poporul, au produs un efect deosebit asupra țărănilor cari erau de față.

Referentul școlar dl Ștefan Jianu, neobosit ca întotdeauna, ține un avântat discurs, arătând rostul școlii confesionale românești, singura îndreptățită pentru existența noastră ca națiune românească, singura care poate să ne susțină moștenirile primite dela strămoși: limba și legea românească. Vorbește cu căldură apărind interesele învățătorimii noastre și îndemnând pe cei de față la jertfă curată pentru susținerea și înaintarea școalelor și învățământului nostru.

Urmează apoi conferința foarte potrivită a profesorului Sabin Evtușian, care — fiind vorba de strămoși și de moșteniri — spune în formă de poveste, cine sunt acești strămoși, cum s'au plămădit și format neamul și limba noastră, și cum ni-au lăsat strămoșii noștri moștenire scumpă: limba, legea și obiceiurile noastre. Combătând relele ce rod la rădăcina moștenirilor scumpe, dă sfaturi bune pentru păstrarea în curățenie a acestei sfinte treimi naționale.

Secretarul consistorial, deputatul sinodal al acestui cerc, Dr. Cornel Cornean arată însemnătatea țărănilor. Poporul românesc e un arbore: țăranel e rădăcina, domnul frunza: amândouă contribuie la nutrirea arborelui. De aceea e bine ca poporul să țină la așezămintele sale: la biserică și la școală. Combate „nazarenișmul” („pocăitii”) și deschide o colectă publică pentru renovarea bisericii din loc. Se fac propuneri bune pentru învățători și mersul bun al învățământului confesional. Dr. Virgil Budințianu, medic în Caransebeș și deputatul sinodal al acestui cerc, se înscrie membru fondator al desp. învățătoresc iar la fine, după ce președintele închide adunarea mulțumind celor de față pentru participare — li-se împart țărănilor cărți din biblioteca „Asociațiunii”, cumpărate de tinerii veniți din Caransebeș. Onoare lor! După banchet s'a făcut o mică excursie prin împrejurime.

Mi-s'a dat prilej să vorbesc mai deaproape cu tinerii dragi, cari au venit să ne învețe, să ne mângâie și să ne însuflețească.

— „Cu drag și plini de însuflețire am venit în mijlocul dvoastre — mi-a zis unul. — Nici odată n'am să uit căldura brațelor și inimilor dvoastre și nici lacrimile ce le-am văzut în ochii multora în decursul adunării. Ni-s'a îndulcit dragul, ne-a mai crescut însuflețirea și ne-am ales cu un puternic indemn la munca ce-am pornit...”

— „Noroc să vă dea Dumnezeu” — le-am zis — „și nici o clipă să nu conțeniți în mișcarea dv. frumoasă. Vom scăpa și vom recăștiga astfel multe școale confesionale românești”.

Delinești.

Un bătrîn ascultător.

„VÁROSMÁJOR SANATORIUM
:: ȘI HYDROTHERAPIE ::

Budapest, Városmajor-u. 64.

Director:

Dr. ADALBERT COSMUTZA.

Pentru încheierea rândurilor studentești.

— Conferență. —

De Dr. Horia Petra-Petrescu.

I.

Să-mi permiteți să iau și eu cuvântul în această ședință a foștilor și actualilor membri ai iubitei noastre societăți. Mă îndeamnă la aceasta — mai cu seamă — două motive: mai întâi dragostea cu care am fost invitat din partea dlui actual președinte al societății, să rostesc câteva cuvinte și eu, fostul membru, iar mai apoi faptul că o idee predilectă a mea am să o pot da mai departe ca să-și câștige aderenți cât mai mulți.

Cu ce v'ăș putea întreține câteva momente în zilele acestea de sărbătoare ale societății? Sunt atât de importante momentele acestea, nu numai pentru viața societății noastre, ci pentru viața tinerimei române în general, încât cine va vrea să se informeze — peste zeci și zeci de ani — despre starea culturală a neamului nostru din Ungaria, va trebui să urmărească și activitatea societății „Petru Maior”, deci și aceste zile de sărbătoare, ca să vadă ce idei și idealuri a nutrit această tinerime a unui neam. Eu așa cred că aici va trebui să aflu scrutătorul adevăratul diapazon cultural al tinerimei române din Ungaria, căci — vai! — într'alt loc, afară de acesta, în Cluj de pildă, nu îi este dat să poată urmări protocoale ale unei ședințe studentești române.

Zilele acestea ar trebui să fie, și cred că vor și fi, o icoană fidelă a vieții intelectuale studentești dela noi, o icoană, în care se oglindesc și părți urite și părți frumoase, după cum e prea firesc într'un microcosm ca acesta, care este o icoană — iarăși — a macrocosmului vieții noastre intelectuale. Să sperăm că părțile urite sunt nespus de mirmidone, să sperăm că impresia întregului ne înalță inimile. Să nu ne conducă însă pe cărarea aceasta prefăcătoare, căci atunci n'am fi vrednici să sărbătorim cu inima curată jubileul de 50 de ani al societății noastre.

Vedeți, spun: „societății noastre” dând toată înălțimea cuvântului „noastre” — a „societății noastre”, fiindcă mă simțesc încă al societății. Se poate că mi-a rămas ceva din tinuta germanilor mai bătrâni, din Germania, față de societățile lor studentești — căci am luat parte la câteva adunări, unde au fraternizat foști și actuali membri ai societăților respective — studenți tineri și „Alte Herren”, bătrâni, tați de familie, bărbi albe, frunți încrețite de greul vieții. Dacă privesc însă împrejurul meu, văd că mai sunt mulți alți „Alte Herren” în sala aceasta, mai în vârstă decât mine în frunte cu de toți respectatul și de toți iubitul domn adv. *Emanoil Ungureanu*.

Note: Public conferența, care aveam să o țin în Budapesta, eu prilejul jubileului de 50 de ani al societății studentești „Petru Maior”. Am fost invitat din partea studentimei române budapestane și n'am putut-o ține din cauze independente de voința mea. Trunchiată, fără de datele statistice din manuscris, n'ar fi avut puterea de cumentară dorită — de aceea am preferit să nu vorbesc. Acum o public din două motive: 1. Dl *Ion Grămadă* dă la lumina zilei o istorie a soc. stud. „România Jună” și referează în lucrarea aceasta și despre ideea unei reviste studentești române, și 2. se va ține un congres studentesc, la sfârșitul lunii August, în Craiova, unde va fi bine să se desbată și întemeierea unei reviste studentești.

În urma punctului 2. — ținerea congresului — lucrarea de față capătă importanța unei **propuneri concrete**, pentru care militez cum știu eu mai bine. De aceea public conferența, rugând cererile studentești să delibereze asupra argumentelor invocate de mine și să se declare la viitorul congres **in merit**.

Cred că nu greșesc dacă exprim aici dorința și în numele redacției „Românului” ca o eventuală **discuție principiară** să se poarte, până la apariția organului plănuț, în coloanele acestui ziar.

Nu trunchiez conferența, cu toate că partea primă a avut numai rostul ei de a fi la adunarea soc. „Petru Maior”. Partea a 2-a este de importanță pentru viața noastră studentească.

Rog să cetească rindurile de mai la vale și foștii membri ai societății „Petru Maior”.

Mă dau la o parte cu respect, eu, unul din cei tineri, și las pentru o clipă ca amintirile trecutului să străbată sala aceasta. Nu sunt în stare să evoc tineretea, așa, cum era ea mai înainte, în piepturile acestor doamni mai în vârstă — dar, cetind în ochii tineretului adunat aici, cred că pot fi tălmăciul simțământului că tinerimea aceasta este *conștie* de greutatea momentului, și că se pleacă cu cinstea cuvenită înaintea celor mai în vârstă decât ea, cari se gândesc tocmai la anii tineretei. La anii când și *dânșii* au fost pe băncile universității...

Panta rei — toate trec, ziceau cei vechi! Și noi, tinerii, vom fi odată în locul Dvoastră, și noi ne vom reaminti timpul tineretei noastre. Viața este o „goană a tortelor”, ca la vechii greci: fiecare din noi are datoria să treacă torța, care o primește dela un înaintaș al său, în mâinile unui urmaș, ca făcâra de viață să meargă mai departe și mai departe, spre binele complexului.

În ziua de astăzi, în ceasul de acum, am impresia că Dy, cei mai în vârstă, V'ati adunat aici să ne strîngeți mâna, să ne poftiți isbândirea visurilor comune, să ne treceți torța, ca în „goana tortelor”, în mâinile noastre și să Vă umeziți ochii, gândindu-Vă la timpul când erați tineri.

„Dar scrutătorul, de care vorbeam mai înainte, ar clătina muștrător din cap, dacă, cetind despre serbările din zilele acestea, ar găsi numai *suspine* pentru ce a trecut și nici un *accent viguros* pentru viitor. Nici n'am fi vrednici de ziua de astăzi.

Că nu este așa, ne-o dovedește mai bine ședința de acum. Unul din cei bătrâni, (cu toate că îmi vine să mă gândesc la „*lucus, a non lucendo*” rostind aici cuvântul: bătrîn) unul din cei bătrâni, dl *Emanoil Ungureanu*, s'a gândit să ne dea o torță, de care să ne fie fală — a publicat deja prin jurnalele noastre statute-proiecte și a făcut propagandă vie pentru o instituție studentească, pentru un „*cămin*” studentesc, asupra căruia vom desbate peste câteva sferturi de oră. Dacă aplaudăm toți, din toată inima, nu îndeplinim numai o formalitate, care trebuia să se facă, ci suntem *pătrunși* de necesitatea instituției plănuite.

O să-mi permiteți să vorbesc, în cele ce au să urmeze, indirect, în favorul ideii acesteia. Am să redau unele din ideile și convingerile căștigat în decursul călătoriilor mele prin România, Austria și Germania, în privința unui factor, pe care-l țin de o deosebită importanță la înghimbarea instituției „căminului” și — în general — la înflorirea vieții studentești române.

Vreau să dau scrutătorului de mai târziu o *părțică* din gândurile, de cari a fost cumpărată tinerimea română universitară, în ultimii zece ani și vreau să dau îndemn totodată ca ceea ce nu s'a putut îndeplini până acum, să se ducă de *aici înainte* în îndeplinire, cu puteri unite.

Vă văd aici, domnilor, bătrâni încărunțiți în cinste și tineri dormici de a intra în arena vieții publice — de aceea mi-am ales momentul acesta să Vă vorbesc conștiinței Dvoastre.

Cronică externă.

Criza ministerială din Turcia. Portofoliul ministerului de război otoman nici nu e complinit, cu toate conferențele neinterupte ale miniștrilor. Tratatule cu Nazim Pașa au fost întrerupte în primul rînd din cauza pretensiunii acestuia: Dimisionarea întregului cabinet și dizolvarea camerei. Mai recent s'a vestit în Constantinopol, că noul ministru de război va fi Osman Pașa, comandantul din Erzerum. O altă versiune spune, că întreg cabinetul va demisiona și cu primirea postului de mare vizir a fost imbiat Tewfik Pașa, ambasadorul otoman la Londra. Mișcarea din Albania se lătește tot mai mult între albanezi, dar nici azi nu se poate ști cu siguranță întru cât e în legătură mișcarea aceasta cu răscoala ofițerilor.

Beicul Tayar, după cum se asigu.ă de cătră cercurile albaneze ar fi în o legătură de credință cu albanzii și el luptă împreună cu ei împotriva guvernului.

S'a răspândit vestea că Bulgaria ar mobiliza în apărarea graniței sale de cătră Turcia.

Beicul Aghia din Dospate declară știrea aceasta de falsă.

Canalul Panama și Anglia. Senatul Statelor Unite a fost înaintat un proiect cu privire la canalul Panama. Prin acest proiect se intenționează scutirea de taxă de trecere prin canal a vapoarelor americane. Guvernul englez consideră aceasta de o violare a contractului Hay-Pauncefote, încheiat la 18 Noemvre 1901 între Anglia și Statele Unite și în care se zice, că baza neutralității canalului Panama să fie aceeași, care s'a stabilit în 1888 în Constantinopol, cu privire la canalul Suez. Prin contractul din Constantinopol puterile s'au obligat de a nu rîvni la nici un favor comercial, comercial sau privilegii și bazată pe aceasta Anglia a numit hotărîrile plănuite de senatul Statelor Unite de o violare a spiritului hotărîtor luate.

Deliberarea în chestia aceasta guvernul Statelor Unite a cedat-o senatului a cărui atitudine însă e influențată de considerații de politică internă, îndeosebi de politica electorală. Aceasta împrejurare lămurește hotărîrea senatului de a vota proiectul în ședința proximă ceea ce înseamnă respingerea cererii Angliei: ca rezolvirea proiectului să fie amînată cu scopul de a începe tratative diplomatice.

Protestul Angliei contra proiectului l-a comunicat senatului secretarul de stat al Statelor Unite, Knox care în scrisoarea sa declară că întreg departamentul de stat e hotărît, a lăsa întregă chestia în grija congresului.

Promoția „sub auspiciis imperatoris” a d-lui R. Cîndea.

Cernăuți, 11 Iulie.

Înainte de a-se închide porțile universității pentru vacanțele de vară a mai îmbrăcat odată întreaga universitate haina de sărbătoare! A trecut multă vreme, de când n'a avut universitatea din Cernăuți prilejul de a desfășura atîta pompă și strălucire solemnă cu ocaziunea investirei cu titlul de doctor, a unui cive al ei! Și spre mîndria neamului nostru, universitatea germană din loc, a defășurat cu aceasta ocaziune o serbare solemnă, cu caracter curat românesc, fiind promoția de azi oficiată de cătră români, în cinstea unui român!

O faptă frumoasă, — care a scos la iveală și mai mult caracterul românesc al serbării, — a fost prezența d-lui asesor konzist. Triteanu cu doamna, protopopul Cîndea din Avrig — tatăl promovatului, — medicul Dr. Cîndea fratele promovatului, d-na și d. Cîndea din București, apoi trei delegați ai facultății teologice din București.

Că promoția „sub auspiciis imperatoris”, ce a avut loc azi în aula universității a fost încoronarea splendidă a succesorilor de până acum ale d-lui Cîndea, o bucurie mare pentru familie, și o fală și mîndrie pentru neamul românesc, se poate vedea din decursul solemn și sărbătoresc al ei.

Intrarea, precum și treptele universității, erau împodobite și preserate cu flori. La orele 10 în d. a. aula splendid decorată, era plină ca nici odată cu public ales. Sus în jurul amvonului de promoție, ocupă loc în senicerc profesorii universitari. Locurile prime sunt ocupate de ceea ce are mai ales neamul nostru din Bucovina, deputați, consilieri mitropolitani și alți intelectuali. Aripa stîngă a aulei era ocupată de prea frumoasa cunună de dame și d-șoare române.

Grăție punctualității germane, la orele 11 sosește în mare ținută reprezentantul Majestății Sale, guvernorul Bucovinei, contele de Meran, așteptat la intrare de decanul facultății teol. Dr. V. Tarnavschii, întâmpinat la trepte de rectorul universității Dr. Saghin și primit în aulă de eroul zilei de azi, de d. Cîndea.

Serbara își ia începutul, cu un prea frumos discurs al Magnificenței Sale dlui rector Saghin, ale cărui cuvinte înduioșitoare au stîrnit lacrimi de bucurie în ochii celor de față. Din fiecare cuvânt esprimat cu o siguranță impunătoare, se putea vedea bucuria ce o are d. Sa-

ghin, că și neamul nostru oropsit, are fii vrednici și mândrii, ca d. Cădea!

După aceste cuvinte urcă d. Cădea, cate-dra rezervată pentru d-sa și rostește liber o conferință, cu o vervă de conferențiar consumat tratând despre „Lupta lui Teodor Studitul pentru patrie, biserică și pentru neamul nostru foarte potrivită și pentru timpul de acum și mai cu seamă pentru frecările politico-bisericești din aceasta țărișoară.

Terminându-se conferința, după ce d. decan Tarnavski spune pe scurt biografia dlui Cădea, se trece la promovarea obicinuită cu titlul de doctor, fiind oficiată de rectorul Saghiiu, decanul Tarnaschi și promotorul Const. Popovici.

Se ridică de pe tronul împărătesc guvernorul țării contele de Meran și rostește cuvinte pline de avânt, adresate d-lui Cădea. Cuvântarea măgulitoare pentru d-nul Cădea, cât și pentru neamul românesc și-o termină cu cuvintele: să-ți întrebuințezi forțele sufletești, pentru patrie, biserică și pentru neamul din care faci parte! — Și acum urmează punctul culminant al serbării, predarea inelului împărătesc, urmată de un ropot nesfârșit de aplauze și aclamări. Guvernorul se coboară de pe tron și vădit emoționat, felicitează în mod foarte călduros pe d. Cădea. D. Cădea îi răspunde mulțumind — în câteva cuvinte pline de demnitate. Lumea acum aplaudează frenetic și se îmbulzește în jurul d-lui Cădea, care rînd pe rînd e sărutat și îmbrățișat de bătrânii și iubiiții lui foști profesori! Asemenea protopopul Cădea cu ochii plini de lacrimile bucuriei, e felicitat din toate părțile și îmbrășat de d-nii profesori.

Acum s'a putut vedea în ochii fiecăruia, bucuria nemărginită ce a produs în inima fiecărui român, succesul deplin și splendid al d-lui Cădea.

Și astfel cu un entuziasm, pe care de mult nu l'a cuprins între zidurile sale universitatea de aici, se termină serbarea de azi, care a revărsat atâta fală nu numai asupra familiei Cădea, ci și asupra întregului neam.

Notez, că au sosit o mulțime de telegrame de felicitare, dintre cari relevăm telegrama sosită din Karlsbad a Excelenței Sale Mitropolitului Vladimir de Repta, precum și a mai multor fruntași ai bisericii noastre din Ardeal.

Nerăianțul.

INFORMAȚIUNI

Arad, 13 Iulie n. 1912.

Rugare.

Rugăm cu multă insistență pe toți domnii, cari au primit spre vânzare bilete pentru sborul lui Vlaicu în Arad, să binevoiască imediat a retrimite la adresa ziarului nostru biletele nevândute dimpreună cu banii pentru cele vândute.

Omagiu lui Vlaicu. În ziua sborului dela Arad, dl inginer *Aurel Vlaicu* a primit următoarele depeșe de felicitare:

Viena. Reușita sborului ne-a îmbucurat foarte. Vă dorim să aveți în turneu succes ca la Aspern. *Colonelul Herbay și soția.*

Tileagd. Gloriosului aviator Vlaicu omagiul românilor din munții Bihorului. *Protopop Munteanu.*

Buteni-pe-Criș. Trăiască aviatorul văzduhului, fiul neamului român învingătorul. *Perva, învățător. Radu, măsar.*

Sângeoagiul-român. Celui mai glorios român dela românii aflători la băile din Sângeorgiul-român dragoste și admirație.

Dr. V. Moldovan, Dr. Pavel, farmacist Căhitan, Stefan Pop, D. Tanco, Leon Scridon, Leon Bancu, mai multe subscrieri indescifrabile.

Vârșeș. Eroul dela Aspern e așteptat cu dragoste frățească în Bănat. Mic și mare grăbim la Lugoj pentru a-i admira invențiunea genială.

Românii sudbănățeni.

Știri medicale. Primit știrea îmbucurătoare, că prietenul nostru distins, cunoscutul medic-dentist dl Dr. Stefan Tămășdan s'a reîntors din călătoria de studii și cu ziua de azi și-a reluat practica medicală.

O ordinațiune a ministrului de agricultură asupra asigurărilor muncitorești. Ministrul de agricultură, contele Serényi a dat zilele trecute o ordinațiune prin care se asigură soarta muncitorilor dela lucrările statului în caz de boală sau accidente. Statul impune șefilor rezolvirea actelor formale împreunate cu asigurarea, dar aceasta se face pe spesele celui interesat. Ordinațiunea va intra curînd în vigoare.

O nouă declarație a ministrului croat. Un colaborator al ziarului vienez „Zeit” a avut o convorbire mai lungă cu ministrul croat Geza Josipovich. La întrebarea ziaristului, pe când se poate spera restabilirea păcii și a constituției în Croația, ministrul a răspuns: „Abia cu câteva zile înainte am declarat ca prematur svonul ce se lățise cu privire la restabilirea vieții constituționale în Croația. Am însă ferma speranță că totuși pacea nu va întârzia mult. În timpul de față chiar lucrează o comisiune în Agram la o mulțime de legi, o împrejurare care dovedește îndeajuns că nu va trece vreme îndelungată și savorul croat va putea fi deschis. Cu privire la mișcările trialiste susțin și acum ceea ce am spus de repețite ori. E fapt incontestabil, că nu e neînsemnat numărul acelor în Croația cari agită pentru trialism. Aceste agitații însă nu pot pătrunde mai adânc în conștiința popoului croat și rezultatele lor dezastruoase ușor pot fi zădărnicate prin măsuri înțelepte. Bărbații politici ai croaților cu o serioasă judecată politică trebuie să recunoască valoarea dualismului. În cadrele dualismului Croației își pot împlini misiunea lor istorică, pe când din contră prin o politică fantastică, cu gândul la trialism, Croația se expune la pagube incalculabile pe terenul politic cât și pe cel economic. Îndată ce se va restabili viața constituțională, mișcările trialiste își pierd orice valoare și Croația va putea relua relațiile de bună prietenie cu statul ungar.

Logodnă. D. *Vasile Arjoca*, distinsul funcționar al institutului de credit și economii „Victoria” și-a serbat Sâmbătă în 30 Iunie (13 Iulie) logodna cu domnișoara *Hermina Ciorogariu*, profesoară și directoara internatului școlii civile române de fete din Arad. Cu acest prilej dl Vasile Arjoca, ca răscumpărare a anunțurilor de logodnă a dăruit fondului ziaristilor români suma de 10 cor. Sincere felicitări!

Aviz. On. public este rugat, ca taxele de membrii, precum și banii încuși prin colecte, și alte sume destinate Reuniunii femeilor române din Arad și provincie să le trimită totdeauna pe adresa dnei casieră: Aurelia Dr. Petran, Arad, str. *Lázár Vilmos nr. 4.* S'au mai încasat următoarele sume: *Colecta dnei Aurelia Dr. Robu, Baia-de-Criș:* Dr. Tiberiu Tisu 5 cor. Pamfil Plaștea 5 cor. Maria Papp 10 cor. Andron Bogdan 2 cor. Ion Cutean 2 cor. Letiția Draia 5 cor. Ion Imperat 5 cor. Pavel Vraciu 20 cor. toți locuitorii din Brad. Total 54 cor.

Alegeri supletorii pentru congresul național bisericesc. Devenind vacante, prin abdicere, mandatele de deputat congresual în cercurile Caransebeș și Bocșa, vor avea loc alegerile supletorii Duminecă în ambele cercuri. Fruntașii din cercul Caransebeșului au convenit, ca în cercul lor să aleagă pe d. Dr. Iosif Gall, membru în casa magnaților, iar în cercul Bocșei e liberă concurența între Dr. Cornel Corneanu, secretar consistorial, și D. Moise Ienciu, profesor, cari ambii și-au pus candidatura în cercul Bocșei. Personalitatea acestor candidați ne garantează, că lupta nu va trece peste limitele admisibilului. Ambii sunt fii distinși ai diecezei și poartă deopotrivă la inimă interesele neamului și ale bisericii.

Incidentul dela școala de poduri și șosele din București. Miercuri seara, pe la orele 8 și un sfert poliția și posturile de pompieri din Capitală au fost avizate că un violent incendiu a izbucnit la atelierele din curtea școlii de poduri și șosele din calea Griviței. Imediat au plecat în goana cailor posturile de pompieri Central, Bulevard și Radu-Vodă, sub comanda d-lui maior Urlățeanu și a d-lui locot. Pohriș. În fundul curții școlii se află atelierele, o clădire lungă ca de 50 de metri. Alipit de ateliere e uzina electrică, iar deasupra acesteia locuința laborantului Ilie Laslea, compusă din două camere mici și care are codul comun cu atelierele. Pe la orele sus arătate, familia lui Laslea a fost viu alarmată de faptul că pereții camerei în care sta a început să se încălzească și pe sub ușă pătrundea fum. Deschizând ușa, un nor de fum și scânteii îi isbi în față.

Cuprinși de o panică nebună au dat năvală în curte începând să strige: Foc! Dela școală s'au avizat telefonic autoritățile. Cei dintâi au sosit la fața locului d. comisar Mănescu și sub comisarii dela circumscripția 8. Cum în apropierea uzinei la vre-o 5 metri, se afla un rezervoriu de benzină, comisarul a luat dispozițiune ca rezervoriul să fie păzit, ca nu cumva benzina să ia foc dela o scânteie. Apoi au fost scoase trei butoaie cu benzină, cari se aflau depozitate în dosul uzinei electrice. În momentul sosirii pompierilor flăcările răzbiseră prin acoperișul podului. Pompierii au dezvelit o parte a acoperișului și în mai puțin de un ceas au reușit să stingă complect focul.

D-nii inspector Bilianu, maior Urlățeanu și comisar Mănescu, făcând ancheta, au stabilit că focul a luat naștere dela un scurt-circuit. Firele dela uzina electrică erau conduse prin podul atelierelor și bătute cu cuie de scândurile acoperișului, așa că în momentul producerii scurtului circuit, scândurile s'au încins. Focul a ars un timp înfundat și, dacă nu era observat din vreme, întreaga clădire ar fi căzut pradă flăcărilor.

Accident de automobil la Giurgiu. Joi pe când automobilul d-lui Const. Olmazu din Capitală, venea spre Giurgiu, în dreptul comunei Călugăreni, pe când vroia să cotească după o căruță ce se afla pe șosea, a lovit pe copilul Octavian Iancu Șita, în etate de 7 ani, care se afla lângă căruță. Copilul a fost rănit grav la cap. Automobilul în care se afla d. Olmazu cu familia, era condus de șoferul d-lui Olmazu. Copilul a fost transportat la spitalul din Singureni. D. Olmazu a venit la Giurgiu, unde a comunicat cazul autorităților locale. Se crede că copilul nu va scăpa cu viață, rana fiind gravă.

Accidentul trenului Fetești-Galați. Miercuri seara trenul 159, care venea dela Fetești spre Brăila—Galați, în dreptul plantațiilor dela Lacul-Sărat a suferit un accident care, din fericire, n'a avut urmări. Pe când trenul mergea cu toată viteza, a fost oprit brusc din cauza ruperei osiei dela roatele de dinapoi ale tenderului locomotivei. Trenul s'a oprit grație frânei pneumatice prin însăși producerea accidentului.

Intre călători s'a produs o mare panică, neștiindu-se care-i cauza opririi trenului în mijlocul câmpului. După o scurtă cercetare făcută de mecanicul Alexandru Popovici, constatându-se că nu mai e posibil a se continua mersul, a înștiințat gara Brăila, care a trimis vagoanele trebuincioase cu cari călătorii trenului 159 și-au putut continua voiajul la Brăila și Galați. Accidentul s'a întâmplat la orele 9 și 25 seara. Călătorii celorlalte trenuri de noapte au ajuns la destinație deasemenea prin transbordare, deoarece linia, la locul accidentului, n'a fost liberată decât abia azi dimineață la orele 4 și jumătate.

Triumf românesc la marginea Balatonului. Din Siofok ni-se anunță, că la cursele de cai, ce se țin acolo, ieri în cursa cea mai importantă a meetingului, numită „cursa seniorilor”, a obținut premiul prim un român, d. Gerge Bădescu încălecând pe calul său „Plutocrat”.

Rezultatul deși nu a fost după dorința ungarilor, cari doriau să-l vadă triumfător pe contele Pejacsevich, — totuși i-s'a făcut călduroase ovații simpaticului gentleman român d. Bădescu, mai ales că de astă-dată i-a succes

d. Badescu să fie fala românilor, bătându-l a-nul trecut tot pe domnul conte Pejacsevich cu calul său „Tempora mutantur”.

Seara s'a dat mare banchet în onoarea d-lui Badescu la care a participat totă elita din Sibiu, mai mulți baroni unguri, iar dintre români, d. M. Costandache din București și d. Iustin Nemeth.

Crima din Sevres. (Franța). Publicul francez urmărește cu atenție fazele unei drame, care s'a petrecut la Sevres. Acum vre-o câteva zile, pe la ora unu și jumătate dimineața, un desenator industrial anume Filip Clerc, în vârstă de 50 ani, se întorcea acasă cu soția lui, care conducea la Sevres un institut de fete. Când intrară în grădina casei, răsună o detunătură și un glonte lovind pe Filip Clerc în pântec, îl răni de moarte. El muri chiar a doua zi, fără să poată spune cine îl asasinase. Soția lui și servitoarea ei, Rosina Labisse, declarară autorităților că au văzut doi indivizi cari fugiseră din grădina după crimă. Dar atât era toată lămurirea.

Incolo, ancheta nu putuse stabili nimic în primul moment. Aflase numai că Filip Clerc era un soț brutal, care își teroriza soția, căreia îi lua adesea și economiile casei; că era de aceeaș aroganță cu toată lumea și că în ultimul timp avusese o ceartă cu un meșteșugar, care îl amenințase cu moartea. Prin urmare, se părea că urmărirea trebuie îndreptată în această direcție. D-na Clerc nu manifestă prea multă durere pentru moartea soțului ei, de care, de altfel, voise să divorțeze într'un rând. Renunțase la această idee numai din cauza copiilor, spunea dânsa.

Dar curând se produse o lovitură de teatru. Când poliția și parchetul se încercară să facă o reconstituire a crimei, își deteră seama că nu e posibil ca cineva să fi văzut fugind pe niște criminali cari ar fi stat ascunși în grădina. Luată de scurt, servitoarea Rosina Labisse se încurcă și, în cele din urmă, mărturisi că a fost învățată de stăpâna sa să spue astfel, că însăși aceasta a pus la cale crima și că asasinul e un necare Paratt, care dormise trei nopți în șir în institut. La rândul ei, d-na Clerc, strânsă cu așa, după o șovăire de cinci ore, mărturisi că ea a însărcinat pe acel Paratt să comită crima, plăgându-i pentru aceasta 500 lei.

Femeia s'a scuzat cum a putut. A arătat ce viață amară a dus cu soțul ei, cum nu mai putea suporta viața alături de dânsul. Paratt era tatăl unei fete care fusese în institutul ei. Acesta apare ca o figură stranie. A fost prezentat ca un fel de aventurier, care, într'o bună zi, numai ca să aibă ce mânca, s'a prefăcut că e nebun și a fost admis într'o casă de sănătate din Ville-Evrard. Când a venit la d-na Clerc, el i-a spus că a fugit din acest azil și, după ce i-a auzit toate necazurile, s'ar fi hotărât să-și însușească săvârșirea crimei. E nevoie să vorbim cu încredință, pentru că s'a mai produs o surpriză: în momentul când poliția căuta prețindeni pe Paratt, acesta s'a prezentat singur și a declarat că vine să proesteze contra crimei ce i-se impută și pe care n'a săvârșit-o. Așa stau lucrurile până acum.

Cununie. D-soara Anicuța Duța și d. Cornel Mărușan, abs. teol. își vor serba cununia religioasă Duminecă în 8 (21) Iulie 1912, la 4 ore p. m. în biserica gr. or. din Crizbav. — Felicitări.

Congresul măiestrilor de desen din România. Ni-se scrie din Iași cu data de 11 Iulie n.: Azi are loc în Iași congresul, puțin cercetat, al măiestrilor de desen din toată țara. Cu acest prilej s'a aranjat și o frumoasă expoziție de desen a elevilor dela mai multe licee, în localul seminarului Veniamin Costache. Caracterul de specialitate secundară a acestui congres ne împiedcă de a stăruii mai mult asupra lui. S'a petrecut totuși în acest congres un fapt care merită relevat prin interesul ce-l prezintă spre ilustrarea orientalismului în care trăim. La congres trebuia să aziste și un delegat al ministrului de instrucție publică. Reținându-l însă alacerile în București, telegrafiază congresiștilor să amâne începerea lucrărilor pe mâine, când va sosi și d-sa...

Curat ca în Turcia lui Abdul-Hamid!

Logodnă. D-soara Aurica Iercan și d. Ioan Evuțian logodiți. Siclău, la 11 Iulie 1912.

Examenle dela școalele confesionale din Lugoj. Luni, Marti și Miercuri, săptămâna trecută, au avut loc, în ordinea anunțată, examenle la școalele confesionale din Lugoj sub președinția Preo On. domn George Popovici protopresbiterul Lugojului. Interesul publicului față de aceste examene n'a fost, cum se vede, prea mare. Mamele au dovedit mai mult interes pentru învățătura copiilor lor. Dintre domni remarcăm prezența d-lui primar Dr. Dimitrie Florescu, care a onorat cu prezența Sa examenul dat de fetele din cl. III—VI, clasele d-soarei Florescu și Rusu. Răspunsurile date de școlari și școlărițe au fost în genere satisfăcătoare. P. O. d. Dr. G. Popovici a provocat școlarii, ca să dovedească în viitor o purtare mai bună în cursul anului și să cerceteze mai regulat sfânta biserică. Mercuri examenle au avut un frumos sfârșit prin înalta prezență a P. S. Sale d-lui Episcop Dr. Miron E. Cristea, ocrotitorul prea înțelept al școalelor noastre. Li-a căzut așa de bine elevilor, dascălilor și tuturor celor prezenți provocarea P. S. Sale, adresată elevilor, de a iubi limba românească, cea atât de frumos sunătoare și a învăța poezii românești, pe cari să nu le uite în viața lor întreagă. — „D-I”

Convocare. Onorații membri onorari, fondatori și ordinari ai „Reuniunii învățătorilor gr. cat. din comit. Sătmăr și Urocia aparținători diecezei Gherlei, precum și sprijinatorii și prietenii instrucției populare sunt invitați a participa la a XV-a adunare generală ordinară care se va ține la 25 Iulie st. n. a. c. în sala școalei confesionale gr.-cat. din Baia-mare.

Programul adunării: 1. La 8 ore celebrarea sfinte liturgii. 2. La 9 ore deschiderea adunării. 3. Citirea raportului comitetului despre întreaga activitatea Reuniunii. 4. Raportul casarului, și citirea cu numele a membrilor cari sunt în restanță cu taxele. 5. Raportul bibliotecarului. 6. Alegerea comisiunilor: a) pentru censurarea raportului comitetului, b) pentru censurarea rațiunilor Reuniunii, c) pentru încasarea taxelor și înscrierea de membrii noi. 7. Citirea disertației despre „Modalitățile și mijloacele elevării și aprecierii statutului învățătoresc confes. gr. cat.” prin dnii Nicolau Sandru inv. în Baia-mare ca disertant prim și Ștefan Onu inv. în Șișesc ca disertant suplinitor. Suspendarea ședinței pe 10 minute. — Ședința a doua. 8. Raportul comisiunilor esmise. 9. Incredințarea alor doi oratori din sânul Reuniunii la îndreptarea proiectatului congres învățat. diecezan. 10. Desbaterea eventualelor propuneri intrate la presidiu înainte de adunare cel puțin cu 24 ore. 11. Defigerea locului și timpului adunării generale viitoare. 12. Alegerea unei teme de disertație pentru adunarea generală viitoare și deciderea premierii aceleia. 13. Distribuirea premiilor publicate sub nr. 33—1912. Reun. 14. Inchiderea adunării. Dat în ședința comitetului central al Reuniunii ținută în Seini, — Szinerváralja la 27 Iunie 1912.

NB. La orele 1 jum. prânz comun cu prețul de 3 cor. dar numai pentru cei anunțați cel puțin cu 4 zile înainte de adunare dlui Nicolau Sandru inv. gr. cat. în Baia-mare. Scuze pentru ne-participare nu se primesc afară de scuzele serviciului militar. Renitenții pentru nesolvirea taxelor ori absentare se vor însemna Ven. Ordinariat. *Constantin Lucaciu, pres., Ștefan Pop, secr.*

Marele incendiu din Slobozia. Vineri noaptea pe la orele 12 jumătate un mare incendiu a izbucnit la cel mai mare magazin de coloniale și ferărie din Slobozia proprietatea dlor Matei Marinescu et Comp. Focul a fost observat de către șeful poliției locale, d. Savu Constantinescu. Dsa a dat imediat alarma, iar pe de altă parte a avizat pe asociatul firmei d. Lache Ionescu. În acest timp a sosit și corpul de pompieri ai școalei de tragere din localitate, cu trei pompe, cari împreună cu alte câteva pompe ale primăriei și de pe la particulari, au început operațiunile de localizare. Totul însă a fost zadarnic, deoarece focul luase proporții mari, cuprinzând tot magazinul, casa de locuit a asociatului firmei, d. Lache Ionescu, și rîndul de case alipit cu magazinul, unde locuia personalul magazinului. Pagubele sunt enorme, ating cifra de 400.000 lei. Toate mărfurile din magazin au fost consumate

până la orele 8, cum și cele din pivnița magazinului, unde se aflau peste 60 butoaie, untdelemn, untură, brânză, masline, etc. În pivnița focul continuă să ardă cu furie. Telegrafându-se la Călărași, a sosit la orele 6 dim. cu automobilul prefectul județului, d. Alex. Neguț Dumitrescu și directorul prefecturii Alex. Nițescu. Casa de bani, care conținea numerariu și acte de valoare în sumă de 150.000 lei, a fost salvată. Imobilul și mărfurile sunt asigurate la „Generală”.

Triumful științei române. Ziarele din Paris anunță că în ședința Academiei de medicină, profesorul Marie a expus rezultatele foarte interesante și perfect reușite, făcute la București de profesorii români Marinescu și Minea cu aplicarea procedurii Carrel la iepuri și pisici. Succesul acesta al științei române în străinătate a avut un deosebit răsunet în lumea științifică din Paris și de sigur că va bucura pe toți românii.

Jubileul unui protopop român. În zilele trecute și-a serbat jubileul de 25 ani harnicul protopop gr. cat. din Mediaș, Prea On. domn Ioan Moldovan. Serbarea aceasta frumoasă a fost pusă la cale de preoțimea și învățătorimea tractului protopopesc Mediaș, care și cu ocaziunea aceasta a căutat să-și manifeste dragostea care o poartă față de iubitul șef tractual și față de familia d-sale. Părintele protopop a fost surprins plăcut, când i-s'a prezentat comisia aleasă din sânul preoțimei, cari îi aduce la cunoștință hotărârea lor de a serba în mod demn acest eveniment.

La banchetul aranjat în onoarea d-sale s'au rostit mai multe vorbiri, pătrunse de emoție sinceră, în cari s'au relevat meritele dlui protopop și s'a apreciat activitatea sa multilaterală, cu care a izbutit în decurs de 25 de ani, să ridice la un nivel mai înalt îndeosebi instrucția publică în școalele noastre primare, agitând pentru ridicarea edificiilor școlare, precum și pentru ridicarea bisericilor. Dl protopop le-a răspuns tuturor cu blândete, mulțumindu-le din inimă iubitorilor lui preoți și învățători cari întotdeauna i-au dat mână de ajutor și au primit cu bucurie sfaturile părintești isvorâte din cel mai curat altruism și îngrijorare părintească.

Petrecând împreună încă câteva momente pline de mulțumire sufletească și bucurie, fiecare s'a reîntors mulțumit la căminul său, dorind din inimă iubitorului șef mulți ani de fericire, iar preoțimei românești tot astfel de bravi protopopi.

U. T.

Edison și somnul. Una din numeroasele chestiuni asupra căreia fiziologii și medicii nu s'au înțeles încă, este aceea a somnului. Nu numai că nu se poate defini exact procesul fiziologic care-l determină, dar nu există încă nici un acord asupra părții ce trebuie să-i facem în existența noastră. După un vechiu precept al școalei din Salerno, omul nu trebuie să doarmă mai mult de șapte ceasuri; mai mulți medicii din școala nouă recomandă, dimpotrivă, aceluia cari simt nevoia să lenevească dimineața în pat, să nu se scoale de vreme. În mod general, somnul este considerat ca un reparator de forțe, pe care unii au necesitatea să-l ia în doze mari.

Dar Edison nu e de această părere; el se mulțumește să doarmă trei ore din 24, și dna Edison nu-și acordă nici dânsa un moment mai mult. Celebrul inventator a voit să experimenteze sistemul său în mare, și timp de doi ani, o sută din colaboratorii lui nu au avut dreptul să doarmă mai mult de patru ceasuri pe zi. Viața lor era aceiaș ca mai înainte; li-se servea însă un supeu mai mult la miezul nopții. După câteva zile de slăbiciune, ei își recăpătară starea lor normală, și în curînd, cura aceasta de anti-somn le păru un regim excelent.

Edison spune, cu dreptate, că acest sistem procură un somn regulat, neîntrerupt, mai odihnitor decât o noapte agitată.

Aromâni uciși. Sub acest titlu ziarul aromânesc „Dreptatea din Salonic (Turcia) scrie că păstorii aromâni Mihail Gheorghe și Nicolae Apostol au fost găsiți omorîți în apropiere de Melenc. Corpul lui Gheorghe a fost ciopîrtit cu cuțite iar lui Nicolae abia i-se cunoaște capul căci a fost făcut bucăți, iar ochii i sunt plesniți. Aceasta sălbatecă crimă e datorită bandeii lui Dancu. Asemenea păstorul Constantin Landa a fost împușcat un sfert de oră depărtare de cantonul Peredel din ținutul Seres. Victima avea brațele legate.

Cei doi președinți. Este un obicei în Franța ca, înaintea serbărilor dela 14 Iulie, (aniversarea luării Bastiliei) actualul președinte al republicii, să facă o vizită predecesorului său. Așa dar, d. Fallières îl vizitează în acest an pe d. Loubet.

Ce-și vor fi spunând acești doi oameni, cu acest prilej? D. Fallières, care la anul nu va mai fi președinte, și d. Loubet care de mult nu mai este, se vor fi mângâind, desigur, la gândul că înalta distincție la care au fost chemați e o sarcină grea, că odihna vietei private are un farmec nespus. D. Loubet va slăvi fără îndoială existența-i calmă de acum, și d. Fallières se va bucura la ideea că în curând o va putea și dănsul realiza.

Vorbe! vorbe! vorbe! În fond, nici unul nici altul nu se pot consola, cel dintâi că nu mai este, cel de al doilea că nu va mai fi președintele republicii franceze... Dar se mângâie oamenii cum pot...

O colecțiune de monștri. Antreprenorul localului „Magic-City” din Paris, a reușit să adune, pentru a arăta publicului, cea mai bogată colecțiune de monștri omenești. Se poate vedea mai întâi o creolă de o frumusețe și de o grație rară, dar care s'a născut fără pulpe, nici picioare, așa că nu este de ea decât mâinile și bustul. Adevărul e că acest bust e de o rară perfecțiune de formă.

Mai găsim apoi doi frați puțin banali; unul nu cântărește mai puțin de 480 de livre, celălalt nu mai mult de 12 kgr. După aceea, se vede soldatul englez Schippers, cel mai mare soldat din lume, măsurînd 2 metri 32 cm. O păreche de pitici, bărbatul și soția, căsătorii în regulă, măsoară, dimporeivă, 50 de cm. fiecare. Dar parizienii se opresc mai ales în fața omului-schelet și la vederea sa nu-și pot stăpâni un gest de oroare. Acest om, de o înălțime normală, are literalmente numai pielea și oasele; grosimea brațelor lui nu e mai mare decât o piesă de cinci franci. El cântărește 15 chilograme.

Un frinar ucis în mersul trenului. Sâmbătă dimineața, o groaznică nenorocire, care a costat viața unui om, s'a întâmplat în apropierea stației Golești, pe linia Pitești—București. Pe la orele 4 pe când trenul Nr. 126 se apropia de Golești, frânarul Marin Spătaru a trecut pe acoperișul vagoanelor, spre a stânga lămpile. În clipa aceea trenul intră pe podul Bănăni de pe riul Argeș și nefericitul frinar fu lovit cu atâta putere de partea de sus a podului, încât capul îi fu sfărâmat în bucăți și creierii risipiți în toate părțile. Trenul a fost oprit imediat. Vagonul pe care rămăsese cadavrul nenorocitului frinar a fost detașat și a rămas în stație. Marin Spătaru e de fel din Craiova și lasă în urma sa o văduvă și șase copii. Nenorocirea a impresionat adânc pe călători.

x A încetat! căderea părului, aceluia, care întrebuintează renumitul și miraculosul balsam „Venusul” pentru păr al lui Dr. Șepețianu. Balsamul acesta ajută creșterea, împiedecă căderea părului și încetează total mătreața. De vânzare la Toth Adorján, drogheria la „Venus”. Lugoj-Lugos. Tot așa se capătă și renumita cremă „Venusul”.

x **Adolf Nadler, fabrică de oroloage pentru turnuri, Budapesta VIII. str. Prater 2.** O recomandăm în atenția On. public cetitor. Această firmă, după cum suntem informați luferează cele mai perfecte oroloage pentru turnuri, cu preț redus bisericilor și comunelor. Trimite om de specialitate pentru luarea măsurilor necesare pe cheltuiala proprie. Ia garanție pentru oroloagele luferate. Lămuriri și catalog trimite gratuit celor ce se refer la acest anunț din ziarul nostru.

x **Instrumentul bun e muncă ușoară.** Acum când fiecare econom grăbește să-și procure coasă, atragem atenția asupra coasei „Korona gyémánt” care având tăiș și ascuțiș excelent și fiind ușoară isprăvim cu ea lucru întreit. Astfel nime să nu cumpere coase din Kőbánya sau din Somogy-Szill, pentrucă coasa „Korona gyémánt” se poate căpăta exclusiv numai dela *Lengyel testvérek* sau dela prăvăliile din Kaposvár.

CRONICA SOCIALA

Convocare.

P. T. membri ai „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” din despărțământul Reghin (XXVI), precum și toți sprijinatorii culturii române sunt invitați a participa la adunarea cercuală ce se va ținea în Reghinul-săsesc (Szászrégen) în 25 Iulie n. la orele 3 p. m. în pavilionul din promenada ora-

sului cu următorul program: 1. Deschiderea adunării. 2. Raportul secretarului despre activitatea comitetului cercual. 3. Raportul cassarului și statorirea bugetului pe anul de gestiune 1912/13. 4. Alegerea unei comisii pentru încasarea taxelor și înscrierea membrilor noi. 5. Alegerea directorului și a comitetului pe un period nou de trei ani. 6. Alegerea cassarului și a secretarului pe trei ani. 7. Eventuale prelegeri și disertațiuni anunțate directorului conform statutelor. 8. Alegerea delegațiilor pentru adunarea generală a „Asociațiunii”. 9. Inchiderea adunării. — Reghin, la 4 Iulie st. n. 1912. Dr. Ioan Harsia dir. desp. Ioan Vodă secretar.

ECONOMIE.

„Primejdia valahă”

„Ardealul este în primejdie!” Acesta este strigătul de alarmă, ce a răsunat nu de mult în adunarea generală extraordinară a comitatului Murăș-Turda. Sentinela, care a observat, cea dintâi, primejdia și a dat alarma este deputatul dietal contele Bethlen István. Strigătul de alarmă l'a repetat, treaza sentinela, și cu ocazia ultimului congres al agrarilor ținut la Siófok, și acum, opinia publică maghiară alarmată, privește de-o parte cu viu interes, dar de altă parte și cu îngrijorare patriotică, ușor de înțeles, dezvoltarea evenimentelor în părțile primejduite ale țării. Cum nu, doar primejdia este mare!

Și care este la adeică marele pericol semnalat de contele Bethlen? Firește „valahii” și politica lor de realități conștie, și sistematică, ce o fac prin băncile lor! „Ardealul — zice nobilul conte — este în primejdie a ajunge cu totul în stăpânirea valahilor — dacă guvernul nu va lua de urgență măsuri și nu va afla căi pentru a-l mântui pe seama maghiarilor; dacă nu va întări și nu va asigura prin o politică de realități națională maghiară supremația maghiarimii din Ardeal pentrucă interesele de rasă ale valahimeii să nu turbure statul național magiar, cadrele și interesele aceluia”.

Românii, cu un cuvânt, deposedează pe maghiari pe toată linia. Deci vină guvernul în ajutor!

Pentru a dovedi, că pericolul, ce-l semnalează nu este născocire și nici exagerare contele Bethlen — precum cetim în ziarele maghiare — a întocmit și o voluminoasă lucrare statistică. Pe baza acesteia susține apoi că în ultimii 5 ani Români au cumpărat dela maghiari în 16 comitate, unde maghiarii sunt amestecați cu Românii, 96.000 de jugăre pământ arător și 70.000 de jugăre păduri, în total deci 166.000 de jugăre, în valoare de circa cor. 70 milioane!*

„Dacă aceasta pustiire a moșiilor maghiare va continua și în viitor în aceiași măsură — exclamă noul mântuitor al Ardealului — în decurs de 30 de ani, va să zică peste o generație, jumătate din moșiile maghiare din Ardeal sunt pierdute”.

În fața viitorului trist al maghiarimei ardeleni, ce-l pun în perspectivă cifrele de mai sus atât adunarea generală a comitatului Murăș-Turda, unde s'a dat mai întâi alarma, cât și congresul agrarienilor dela Siófok, fără a cerceta isvorul pretinsului pericol, — dacă acela peste tot există — de sine înțeles au votat moțiuni, prin cari solicită intervenția guvernului, măsuri legislative pentru ocrotirea intereselor maghiarimii strimtorate de Români și o politică de realități, care să servească marile interese ale națiunii!

Iată din nou reapărută vechia gogoriță cu deposedarea elementului maghiar din Ardeal din partea Românilor și a băncilor lor. Ea este pusă în circulație ori de câte ori niște nobili maghiari ardeleni, scăpătați din nehrănicia lor proprie, voiesc să stoarcă dela guvern favoruri, fie ca prețuri exagerate pe moșiile lor, ce le vând statului pentru scopuri de colonizare, fie favoruri de altă natură. Pretinsa „primejdie valahă” nu este decât o spărietoare, cu care nobilii maghiari ardeleni speculează naivitatea sau bunacredința guvernului și opiniei publice maghiare,

* Vom căuta a ne câștiga aceasta lucrare pentru a cerceta „dovezile” contelui Bethlen.

pentru ca să aibă și ei cuvânt a ajunge la „sacul cu grăuntele” și ocazie a pescui în tulbure.

„Rev. Ec.”

*

O bancă maghiară de model. Cetind în ziarele maghiare despre o bancă patriotică de model, de care compatrioții noștri maghiari pot mândri. Este banca „Avasvidéki Takarékpénztár” din Avasfelsőfalu, pusă sub conducerea controlul patrioților Izrael Pinkas, Gross Arnold, Lévi Mozes, Gross Moritz, Schönfeld Benő, László Náthán, Izrael József, Keller Bernát, Friedmann Izák și Herschkovits Jakab. Banca acestei, de pă nume mult promițătoarei companii, „a fericit” poporul care i-a ajuns între ghiare cu împrumuturi după cari lua dobânzi de 80—100—120%. A fost denunțată nu de mult la procuratura din Sătmar pentru uzură.

Dureros este, că clientela, pe care a fericit această fainoasă bancă cu dobânzile sale înzestrate este aproape exclusiv românească, comuna Avasfelsőfalu fiind identică cu Negrești, comuna românească cu circa 2800 locuitori, în care cul Seinului, comitatlu Sătmarului. „Rev. Ec.”

Bibliografie

Au apărut: **Convorbiri literare** Nr. 6 (Iunie) Anul XLVI cu următorul cuprins:

A. Naum, În memoria lui Alexandru Ioan Cuza; N. N., Ciutacu; *Duiliu Zamfirescu*, Lumină nouă (comedie în trei acte); *Gh. Lazăr*, Aforisme de Goethe; *Ion Al.-George*, Sapho (comedie artistică II acte în versuri); *Vladimir I. Ghica*, Extracș și analize din cartea „În Moldova” a lui Eduard Greșner; Y. V., În San Marco (versuri); *E. Leștina*, Gheorghe Asachi, (Încercare biografică).

Insemnări privitoare la istoria culturii românești, Cronică literară de B. Bobescu, Cronică istorică, Din corespondența particulară a lui Costachi Negri cu Vodă Cuza; *Dela Academie*, Receptiunea solemnă a dlui Dr. Gr. Antipa în Academia Română. *E. Dragoș*, Dela Români la peste hotare: O serbătoare românească în Lăzăr; *Iacob Negruzzi*, Necrolog: Caragiale; *Bibliografie*. București, str. Racovița 12. Prețul exemplar 1 fr. 75 bani.

Păstorul suiletesc, periodic de predică, Nr. 7 anul VII. Șimleul Silvanici.

A apărut Nr. 28 din cunoscuta Bibl. „Lumină” cuprinzând „O crimă celebră” de renumitul scriitor englez Conan Doyle. În românește de Paul Ionescu. Un volum de 123 p. — 30 bani.

POȘTA REDACȚIEI

Manuscrisele nu se înapoiază.

M. Tătar. Raportul d-v. ne-ar fura o pagină și jumătate, când nouă ni-e atât de scump spațiul. E scris pe amândouă fețele filelor și rămânem timp să-l copiem. Un eveniment localnic de importanța celui ce ne rogi să publicăm, se poate reduce la cel mult 30—40 rânduri de tipar.

Cetitorului din Urziceni. Noi n'am făcut comuna în România și nu cunoaștem termenii tehnici românești pentru fiocare armă. De altfel noi ne dăm silința să scriem românește cât se poate de bine, dar și d-v. trebuie să fiți mai indulgenți cu noi, să luați în considerare faptul că noi am crescut în mediu străin, și că nu fiind în țară este dată posibilitatea să petrecă vreme mai îndelungată în România. Cred că ne-am înțeles de general! Al d-tale prea supus și preplecat Costaniciu din Panciova.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

I. I. Bihac. Sânteti în restaură cu 14 cor. pe jumătate anul curent.

Gheorghe Borzea, Cuiest. Am primit 7 cor. abonament pe Quart III 1912.

Valer Platon, Lăscud. Mașinele întrebate sunt de vânzare la adm. „Românul” și sunt pentru împărțit ziare, imprimate etc.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

Anunț.

O damă tânără, cultă și prezentabilă din Transilvania, caută loc la un boier din România, având toate experiențele unei gospodării. Cei interesați își vor adresa ofertele lor administrației „Românul” de unde vor primi toate informațiile.

O moșie

de 500 jughere catastrale cu edificii economice, locuință se vinde pe lângă condiții foarte favorabile. Cu amănunte servește din bunăvoință: **Hoffmann Sándor** Arad, edificiul teatrului. Tot la el se primește un sodal, care vorbește limba românește.

Nr. 42/1912.

Concurs.

Intreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea bisericii gr.-cat. din Bociu (Bocs) com. Cluj, prin aceasta se încearcă să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cautiunea de 3200 cor., adevă (trei mii două sute coroane) la Oficiul parohial gr.-cat. din Bociu p. u. Nagykalota, cel mult până la 25 Iulie st. n. 1912 orele 10 din zi.

Ofertele intrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

Operatele despre acestea lucrări și anume: formularul de contract, condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul. Se pot studia zilnic la oficiul parohial numit între orele 8—12 din zi, până în ziua lițitării ce se va ține în 1 August 1912 la 11 ore a. m.

Bociu, la 9 Iulie 1912.

Petru Agrișlanu,
preot gr.-cat.

Gavril Tovacan,
cantor prim.

„IANER” cremă neunsuroasă.

Cel mai non-probabil igienic pentru curățarea și înfrumusețarea pielii.

Înlătură petele gălbui, bușele prietenoase de înfierbințit, sgrăbunțe și alte necurățenii de pe față. Crema aceasta nu se poate folosi mult mai cu succes.

1 teglă 1 cor.



„IANER” pudră. E non plus ultra pudrei. Bună la baluri, saloane și de zilnic la culcare, care acoperă încreșturile și e cu totul nestrucătoasă în culorile: roză, albă și cremă. 1 cutie 1 coroană.

„IANER” săpun. 1 bucată 60 fileri.

„IANER” pastă pentru dinți. 1 doză 1 cor.

„IANER” apă pentru gură. Bună pentru dinții cariști și scorburoși și pentru gura rănită, contra mirosului greu de gură. 1 sticlă cor. 1.00, jum. sticlă 80 fl.

„IANER” esență pentru păr. Excelentă pentru înălțarea mătreaței și contra căderii părului. 1 sticlă, 1 cor. 30 fl.

„IANER” pomadă pentru creșterea părului. — 1 teglă 2 coroane.

„IANER” vâpseală pentru păr pentru a colora în negru, brunet, ori în blond părul sur și cărunt. Nereșita colorii e eschisă. La comanda să se noteze că părul încărunțit în ce culoare să se vâpsească (negru, brunet). Un carton 4 coroane.

„IANER” apă, care face părul blond, Pentru a vâpsi în timp scurt, în băl. auriu, părul blond roșu, chiar și brunet ori negru. 1 sticlă 4 coroană.

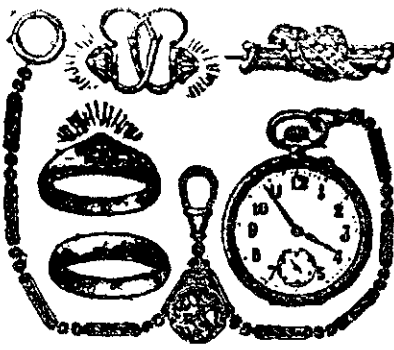
Discretă și zilnică expediție cu poșta. — Telefon 476

Pentru înconjurarea contrafacierilor numai „Preparatele lui Rudolf Ianer” ieșite din farmacia sa ca valoare și se pot căpăta la

Farmacia „Maria ajutătoare” a lui Rudolf Ianer, Temesvár, Gyárvaros Fő-ut 72.

A. Slepák, giuvaergiu și ceasornicar

Marosvásárhely, Széchenyi-tér 43. sz.



Mare asortiment în ceasuri de buzunar de aur, argint și nickel. În ceasuri de perete. Giuvaerice fine, cu briliante, obiecte de lux în argint și articole optice. În atelierul meu se reparaază ca nouă, lucrurile vechi, anume giuvaerice și ceasuri, pe lângă garanță. Prețuri solide! — Serviciu prompt!

MAGAZIN IEFTIN

Nouă prăvălie de modă pentru femei.

Aduce la cunoștința on. mei foști mușterii și on. public, că am deschis

magazin de stofărie, mărunțișuri și de modă pt. femei

în Arad, strada Lázár Vilmos.

(Vis-à-vis de farmacia Földes.)

On. public în interesul său să binevoiască cât mai curând a se convinge, fără obligamentului de a cumpăra, despre prețurile mele totdeauna moderate.

1 m. grenadină dela 70 fl. în sus.
Pânză engleză dela 56 fl. în sus.
Madeira, brodată dela 70 fl. în sus.
Batist de mătăasă, în colorii, dela 78 fl. în sus.
Cartoane dela 45 fl. în sus.
Stofe dela 96 fileri în sus.
Mătăsuri în orice culoare dela 86 fl. în sus.
3 perechi de ciorapi pentru bărbați 1 cor. 10 fl.

Rugând binevoitorul sprijin, sunt cu deosebită stimă:

SZEGFÜ MANÓ és T-sa.

Imprumut ieftin,

fără cheltuieli anticipative, cu procente de 4 1/2 și amortizație, pe pământuri, dela 10—65 ani, rămânând procentele acele.

Ofer diferite mașini agricole

fabricatele cele mai bune, construcția cea mai perfectă, precum: mașini de treierat, cu abur, benzin și olei, mașini de semănat și și cosit cu abur, benzin și olei pe lângă prețurile cele mai convenabile cu plățire în rate

Cumpăr, vând și parcelez

moșii, pământuri, fabrici și case. Vând mașini motoare calitate bună, preț ieftin. Instalez luminaire cu acetelin și vând obiectele necesare.

La dorință trimit specialist.

Caut agenți la sate, pe lângă onorar.

Agentura generală comercială.

Pálmer Mátyás

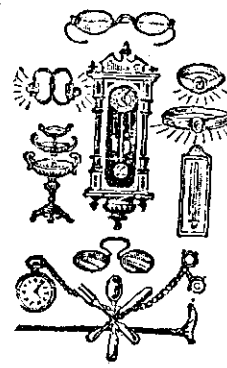
Temesvár-Józsefváros, Hunyadi-utca 6—8.

KANDEL ZSIGA

orologier giuvaergiu-optic

DÉS—Fótér

Sucursala Gyulafehérvár

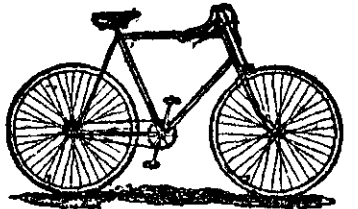


Cel mai mare depozit de tot felul de ciornice de aur și argint precum și ciornice de metal și nickel. Articli de argint de China Berndorfer Cristofle și tacămuri de argint. Ochelari și zwickeri de Rathenov. Articole optice de aur și argint Gramophoane și p'aci. — Reparaturi solide și ieftine. Serviciu conștiincios. Prețuri moderate.

CICLETE

renume mondial:

THE CHAMPION și PREMIER



cu osie campanilă,

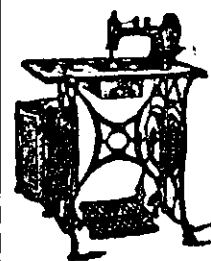
roată automată (cu frână liberă) se vând pe lângă garanță de 3 și 5 ani cu preț original a fabricii, fără nici o ridicare de preț, în rate lunare de 12 și 15 cor precum și părți alcătuitoare pentru biciclete, gumă interioară și exterioară prima calitate, sonerie, lampe, pedale, lanțuri, roată automată, conus. — În urma circulației mare unde în toată Autro-Ungaria trimite și în provincii cu preț foarte redus. — La cumpărări mari se dă rabat mare.

Láng Jakab és fia

mare comerciant de biciclete și părți alcătuitoare Budapest, VIII., József-körut 41.

Filiale: Boross-tér 4 și în Buda, II, Margit-körut 6. Catalogul de lux 1000 cu de chipuri se trimite gratuit.

Prima calitate



Mașini de cusut „Singer” calitate bună pentru femei cu 60 K. (karikahajós) tot pentru femei 84 K., centralbobin 94 K., cu 5 cutii din oricare soi 110 K., cu lantre scufundătoare (sülyeszítő karikahajós) — centralbobin fără sunet, artistic lucrate, un adevărat decor pentru casă cu 130 cor. precum și biciclete cu 104 cor. pe lângă garanție de 5 ani — livrează:

KRAUSZ HENRIK

Budapest, IV., Veres Pálné-u. 40

Revânzătorilor le dau rabat. — Catalog la cerere trimite gratis și franco.

Iohann Gensthaler

giuvaergiu și ciornicar

în Orăștie

Szászváros.

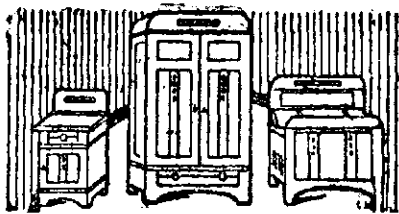
Filială în Szászsebes.



Vânzare de juvaere, de aur și argin tși ceasornice pe lângă garanție și prețuri moderate. — Se fac orice reparaturi de juvaere și ceasornice de aur, repede, precis și ieftin. Serviciu conștiincios.

FABRICA DE MOBILE

care formează proprietatea mea în temnița din Aiud, fabrică de mobile nou aranjată și magazin, precum și întreprindere de pompe funebre
Urmasul lui Baumann Arnold

**LAHNI KÁROLY, Alba-Iulia**

(Gyulafehérvár) vis-à-vis de Tribunal.

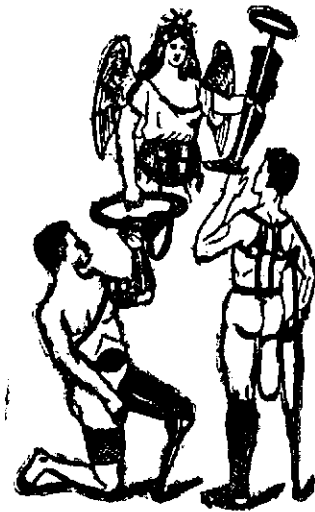
Magazin de aranjamente, dela cele mai simple până la cele mai frumoase, pentru prânzitoare, dormitoare saloane și camere, covoare, perdele și învăltoare de masă, matrațe de foi cu cadru de lemn și fier. — Serviciu prompt și conștiințios cu prețurile cele mai convenabile. Pentru durabilitatea mobilelor executate în fabrica mea ofer garanță.

Recomandate de către cel mai renumiți medic!

Bandaje

pieleare artificiale, corsete, legătoare pentru pânțec, irigatoare, stropitoare, suspenzorii, îndreptătoare, ciorapi de gumă, vată (bumbac), legătoare și articlii pentru bolnavi precum și cele mai excelente prezervative franceze pentru femei și bărbați, se vând cu prețuri ieftine la

LEINER GYULA, bandagist
Brașov, str. Mihael Weis nr. 13.

**MAȘINI**

pentru industria cimentului,

Fabrică pentru țevi de ciment, presă pentru table de ciment și aranjează fabrici complete din ciment

Hazai fémlemez és cementgyári gépgyár r.-t.

BUDAPESTA, VI,
Reiter Ferencz-u. 66.

TELEFON: 93—13.

Folosește Doamnă

„Crema Margit“ a lui Földes

ca fața să-ți fie curată, tineră și plăcută

„Crema-Margit“ este materia cea mai plăcută de înfrumusețare a doamnelor din elită și este cunoscută în toată lumea. Putere nebitrecută, stă în compunerea ei norocoasă, pielea o întinereste și rezultat favorabil se poate vedea în decurs de câteva ore.

Deoarece „Crema-Margit“ o imitează și falsifică, Vă rugăm a cere numai în cutii închise cu marea originală, pentru că numai pentru aceia își ia orice răspundere fabricantul.

„Crema-Margit“ e nesericăcioasă, nu conține untură, compoziție neamestecată, care în străinătate a produs mare senzație.

Prețul 1 cor. ◀ Săpun Margit 70 fil. ▶ Pudra Margit 1.20 cor.

FABRICA:

Laboratoriul lui Földes Kelemen

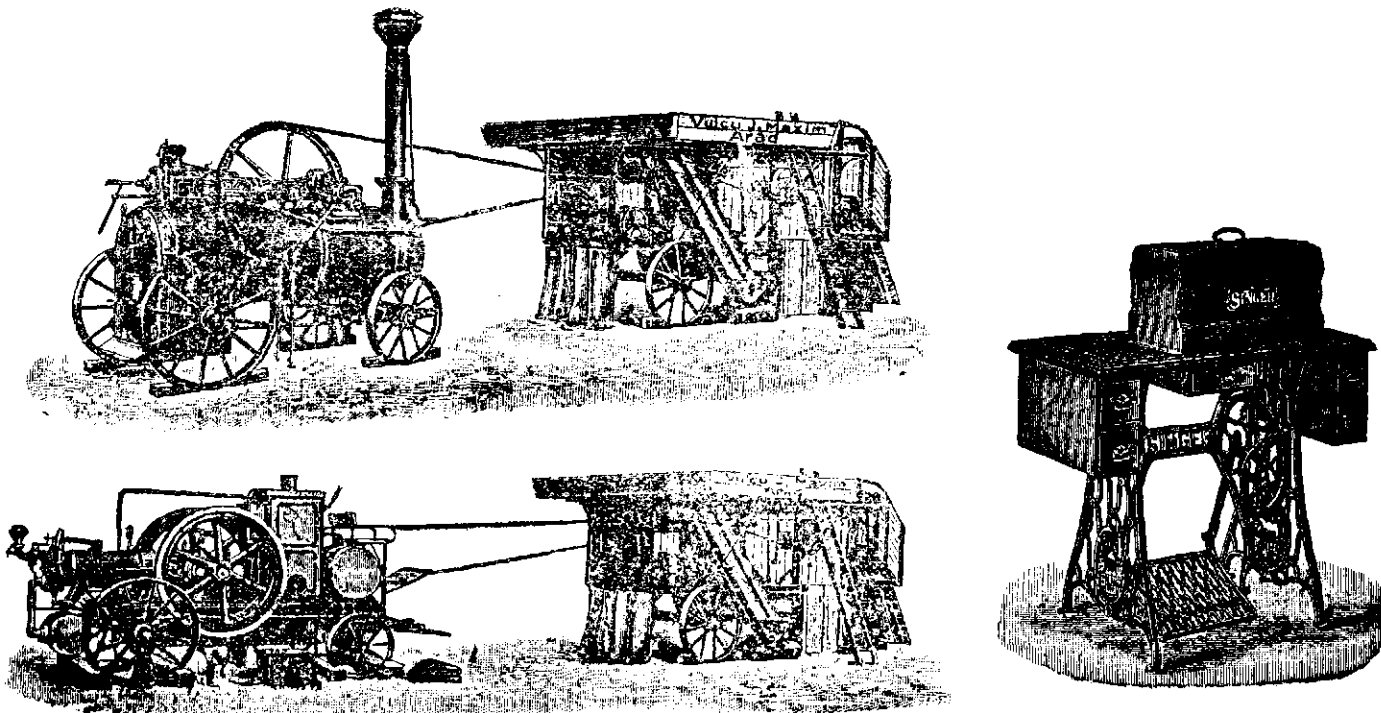
A R A D.

MAXIM I. VULCU

FABRICANT ȘI NEGUȚĂTOR DE MAȘINI

A R A D, Strada Fábrián László n-rul 5—6. Telefon nr. 608.

Atrag atențiunea Onor. public asupra marului meu magazin de mașini și fabricate americane, ca cele mai bune și renumite mașini de săcerat și legat snopi Plano, fabricatul cel mai bun al lui Corral din America, mașini de cosit nutreț și Garnituri compl. de treerat cu aburi sau motor. Uleiuri de mașină și motoară, curele, unsoare de mașină, saci, ponieve, mași, și toate trebuincioasele mașinelor de treerat, precum și pluguri, grape americane, mașini de sămănat și tăiat nutreț și, alte requisite economice.

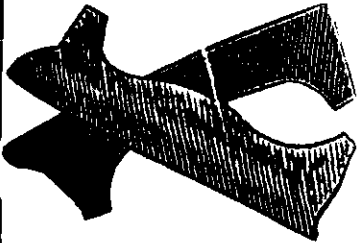


Se cantă o mașină de 10 ori de 12 puteri de cal spre cumpărare.

==== Câtiva învățăcei din casă bună cu 2—3 clase gimnaziale angajej. ====

J. Gottstein, fiul, prăvălie de piele și accesorii pentru industria de cojocărie, Nagyszeben, Kleiner Ring 5. curelărie și ciobotărie

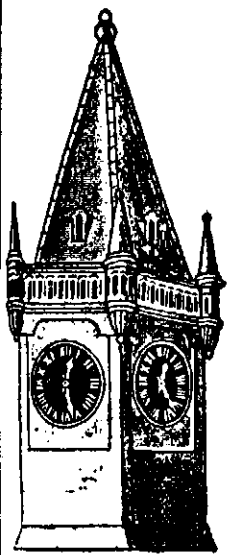
Mare depozit de diferite piei lucrate în țară și străinătate. — Specialități de piele. Piele lucioasă și șurturi de piele. Tălpi Vachè și opinci. Fețe pentru cisme și ghete. Ață pentru mașină și cusut. Sfoară de cusut albă și colorată. Tort diferit. — Pâslă, barchet, pânză, tălpi de pâslă și asbeth, garnitură de gumă și ciorapi de gumă. Șireturi și postav de curățit ghetele. Cuie de lemn americane. Calapoade pentru ghete și cisme. Cremă și lac și diferite articole.



Fabrica nouă de OROLOAGE DE TURN Sarkadi Zoltán & Comp.

fabricanți de oroloage pentru turnuri în Nagyvára Damjanics-u. 30. (Casă proprie)

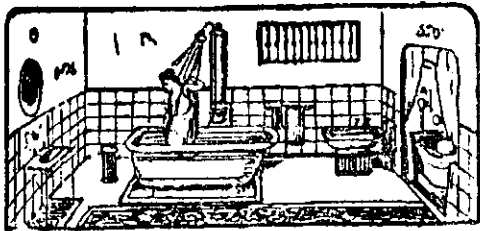
Recomandă introducerea admirabilelor oroloage de aramă, cari trebuiesc trase tot la 8 zile odată, pentru biserici, palate, primării, fabrici și căsării. Se pregătesc oroloage pentru prețuri convenabile, garanție mai mulți ani. Repararea oroloagelor de turn se execută cu minuțiozitate.



EDUARD LEXEN,

finichigiu și antepriză de instalațiuni Brașov, Atelier: Strada Lungă Nr. 63. Prăvălie: Strada Gâbel Nr. 2. Telefon Nr. 334.

Se recomandă pentru pregătirea muncii de finichigiu și galanterie la edificii, precum coperișe, și învelișuri de turn, ornamente de metal, vase pentru bucătărie, dulapuri pentru ghiță, vase pentru spălat și altele. Specialist în apaduce la case, canalizări, conducerea de gaz de iluminat, și instalarea camerelor de baie.



Lampe de carbid de totfelul dela 3 coroane în sus. — Engrosiștilor li-se dau rabat. Depozit bogat în vâni de scaldat, cămine, closete etc. Serviciu conștiințios. Prețuri moderate. Reparație promptă.

NUMAI ÎN SALONUL DE MODE **GEORGE RUMMEL**



SIBIIU, HONTERUSGASSE Nr. 5. se execută costumele cele mai bune și strict englezești, precum și alte haine. Pune la dispoziția stîm. dame cele mai nouă și clasice jurnale. Ori-ce comandă se execută în 8—10 zile. — La damele din provincie iau probe în 6 ore de două ori. Haine de doliu le execută în 12 ore. — Convingerea e siguranța cea mai bună! — Rugând sprijin

Cu stimă: **GEORGE RUMMEL**

Pregătesc

cuptoare de teracotă, căminuri, vase, glastre, cu prețuri moderate.

Pentru durabilitatea lor garantez. Primesc și repararea cuptoarelor vechi și în provincie. Rugând sprijinul mult onor. public:

Magyar István,

fabricant de căminuri și articole de lut Temesvár-Gyárváros, Kém-u. nr. 16.



PORTLANIT

veritabile de Zimony **ardesie de asbest** cel mai bun material al timpului de față pentru acoperirea caselor. Pentru durabilitate garanță de 50 ani. Unicul loc de vindere

la fabrica de mobile de lemn alui

Ludovic Fülöp, ARAD, Hajó utca 1.

Telefon 75

Prospecte gratuit.

Prețurile de reclam ale noiei prăvălii de lucruri de mână!

KELLNER ZOLTAN

Timișoara-Cetate (Temesvár-Belváros), Strada Mercy (Casa Galgon).

- 1 perină brodată și montată dela — — — — Cor. 5.—
- 1 fugar sau millieu brodat dela — — — — „ 5.—
- 1 garnitură perdele brodate, 2 aripi, 1 draperie — „ 17.—
- 1 măsa brodat dela — — — — „ 15.—
- 1 m. congrè brodat pentru dulap dela — — — — „ 2.—
- 1 buc. muștră de congrè, fugar sau millieu dela „ 3.—
- 1 buc. perină-congrè, muștră dela — — — — „ 3.—
- 1 păreche ghete de casă dela — — — — „ 1.50
- 1 vestă p. bărbați, începută, dela — — — — „ 6.—

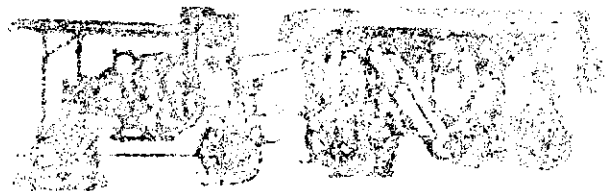
- MARE ASORTIMENT DE ACOPERITOARE DESEMNATE SI INCEPUTE PENTRU PLANE ȘI CIMBALE:
- 1 b. fugar-ajour sau millieu desemnat dela — — Cor. 1.—
 - 1 b. perină-artistică engleză desemnat dela — — „ 2.40
 - 1 garnit. acoperitoare de masă cu 6 servete cu tivit. ajour 6.—
 - 1 b. fugar-Madeira sau Richelieu ori millieu dela „ 2 —
 - Materii de congrè pentru perdele, dela — — — — „ 1.20
 - Materii înguste pt. bucătărie, desemn, 1 m. — — — — „ -16
 - Scutitoare de părete, desemn, dela — — — — „ -60
 - Scutitoare de părete, brodate, dela — — — — „ 1.20
 - Mat-înguste p. bucătărie, brodate, dela — — — — „ -70

MUȘTERILOR MEI LE IMPRUMUT MODELE ÎN MOD GRATUIT.

Mare magazin de vitraje, store, bonfem și aripi de perdele. — Asortiment bogat.



400 decorațiuni și 36 premii de stat.

Motoare „OTTO” original.

Locomobile de benzin și Garnituri de trierat cu motoare complete. Motoare de sine mișcătoare. Motoare de ulei brut și gaz sugător

construiește în cele mai bune condiții

LANGEN & WOLF

FABRICĂ DE MOTOARE.

Filiala: Timișoara-Iosefin,
Stada Bonnaz No. 12.

Cereți gratis cataloage și prețuri curente!

Se caută reprezentanți solizi!

Peste 106.500 bucăți funcționează în toată lumea!

Cea mai veche și mare fabrică de motoare din lume!

Cinci fabrici cu aproape 8000 lucrători și funcționari!

Sticlar pentru zidiri și portaluri

(magazin de table de sticlă și de oglinzi).

Execut lucrări pentru zidiri noi, sau totfelul de reparări prompt și cu prețuri ieftine. Expediez ieftin rolete mecanice de pânză și trestie
- - - - -
pentru ferestre - - - - -

**FRIED FERENCZ**

ARAD, strada gróf Apponyi Albert nr. 15—16.

TELEFON 909.

TELEFON 909.

Dacă suferi în dureri de stomac,

dacă ești lipsit de apetit, dacă ți-e rea mistuirea sau dacă ai dureri cari provin din aseasta, cum sunt dureri de dinți, sgârșiri, arsuri, apăsare în stomac, iritație de vomare, greață, răgăieli, etc.

folosește:

Purgativul de fiere (epehajtó) de Rozsnyai,

care e cel mai bun mijloc pentru vindecare în vreme scurtă, chiar și în cele mai neglijate cazuri de boală.

O sticlă costă 40 fleri; o duzină 4 coroane
80 fleri.

Se capătă la singurul preparator

Farmacia

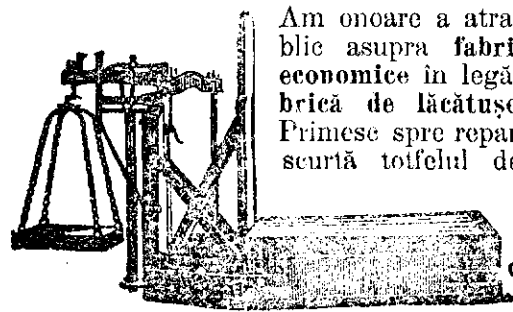
ROZSNYAY M.

A R A D.

Cu prilejul expoziției industriale din Lugoj premiat cu cel dintâi premiu cu: „DIPLOMĂ DE ONOARE”.

TÓTH ELEK Turnătorie de fier și metal, țesătorie de fer și fabrică de mașini

TELEFON nr. 22. LUGOJ - LUGOS TELEFON nr. 22.



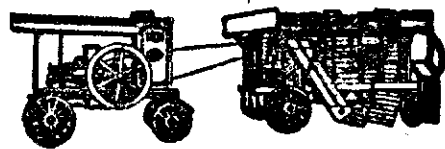
Am onoare a atrage atențiunea on. public asupra fabricii mele de mașini economice în legătură cu noua mea fabrică de lăcătușerie și de cumpene. Primese spre reparare ieftin și în vreme scurtă totfelul de mașini economice, mașini de imblătit, locomobile, părți de mașini, motoare ori străformarea lor, mori, cazane,

cumpene, pompe, tulumbe, etc. Indreptarea osiilor mașinilor de imblătit, etc. Benzin, motoare, absorbitoare de gaz pentru oleu brut, ori transportarea părților alcătuitoare în timp scurt, cu prețuri convenabile. Totodată recomand pânzele mele de fir, din fir negru ori zincuite, în orice mărime și cantitate, cu prețuri ieftine de fabrică. La dorință servese cu prospecte și planuri gratuite.

Fabrică și atelier de reparatură pentru cumpene.

Mare magazin de mașini
:: economice ::

Agentura fabricii de mașini a căilor ferate ungare. Vânzare de motoare



Mai de multe-ori premiat cu medalie de aur și argint.

Capital social Cor. 1.200.000.

Telefon nr. 188.

Post sparcassa ung. 29,349.

Banca generală de asigurare societate pe acții în Sibiu — Nagyszeben.

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii:

PARTENIU COSMA, DIR. EXECUTIV AL „ALBINEI“ și PREZIDENTUL „SOLIDARITĂȚII“.

„Banca generală de asigurare“ face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijlocește: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare“ le face în condițiunile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbaiții de încredere ai societății. — Prospekte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat. — Persoanele cunoscute ca aevizitori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

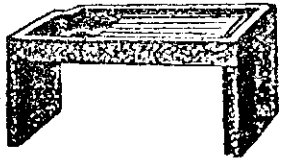
„Banca generală de asigurare“ dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cei interesați să se adreseze cu încredere la:

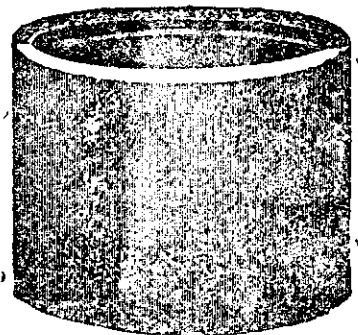
„Banca generală de asigurare“ DIRECTIUNEA: SIBIU—NAGYSZEBEN (CASA „ALBINA“).
AGENTURA PRINCIPALĂ PENTRU COMITATUL ARAD, BÉ.
KÉS, CSANÁD, BIHOR, TIMIȘ, TORONTÁL, CARAȘ-SEVERIN **Arad str. Lázár Vilmos nr. 2.** Telefon nr. 850.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Edificare ieftină!



Intrece ori-care edificare din alt material. Sistemul meu brevetat Nr. S—5546. Se face prin prepararea în mod propriu al betonului ori alte materii.

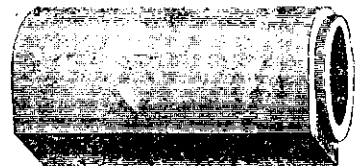


Primesc totfelul de edificări, locuințe, case de închiriat, edificii economice și dominiare, crepuri, fântâni, poduri, canalizări, îngrădituri, trepte, padimentări de terase, acoperiș facement, învălitori de cement.

În depozitul meu se găsesc felurite preparate de cement, pietri de edificiu, țigle, colonne pentru case, streșini, trestie pentru tinciuală, cement Portland, gips, var stins ș. a. — Prețuri curentetrimis gratuit.



IOSIF SIMICS,



întreprindere de edificare cu beton, fabricant de obiecte de cement și pietri.

Telefon 246. **LUGOȘ,** Strada Buziaș 37.

„LUNCANA“

INSTITUT FINANCIAR SOCIETATE PE ACȚII ÎN MARGHITA.

ACTIVE

Bilanț semestral încheiat cu 30 Iunie 1912.

PASIVE

Cassa în numărar — — —	2.470	49		Capital societar — — —			150.000
Bon la diverse bănci — — —	633	64	3.104	Fond de rezervă — — —	2.112		
Cambii — — — — —	92.906			„ „ penziune — — —	200		
Cambii cu acoperire hipotec. —	258.924		351.830	„ „ binefaceri — — —	171		2.483
Lombard — — — — —			41.500	Depuneri spre fructificare — —	103.381	09	
Efecte — — — — —			69.447	„ în Co Corent — — —	11.829	25	115.210
Spese de fondare — — — — —	3.200			Reescompt — — — — —			182.898
amortizare — — — — —	400		2.800	Lombard — — — — —			15.000
Mobilier — — — — —	1.516			Dividende neridicate — — — —			467
amortizare — — — — —	76		1.440	Interese lombard neachitate — —			265
Contribuție anticipată — — — —			534	Contribuție inter. dep. neachitată			260
Interese de rescompte anticipate			2.532	Interese tranzitoare — — — — —			4.579
Interese efecte — — — — —			1.486	Creditori — — — — —			44
Debitori — — — — —			1.026	Profit — — — — —			4.494
			475.702				475.702

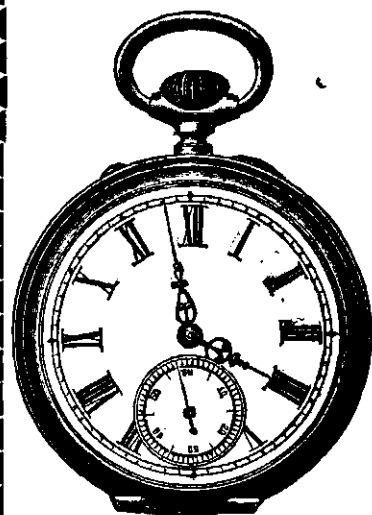
DEȘITE

Contul Perdere și Profit

ÎNTRATE

Interese la depuneri, achitate —	54	47		Profit transpus — — — — —			101
„ „ „ capitalizate	2.601	55		Interese cambii — — — — —	4.187	41	
„ „ „ în Co Corent	274	50	2.930	„ „ hipotecate — — — — —	11.189	39	
„ „ fond de rezervă — — — —			50	„ „ lombard — — — — —	947	68	16.324
„ „ reescompte — — — — —			6.681	„ „ efecte — — — — —			1.410
„ „ lombard neachitate — — —			265	Proviziuni și alte venituri — —			3.850
Contribuție după inter. dep. — —	178	91					
„ „ „ dep. neachitată — — —	260	16					
„ „ efecte — — — — —		40					
„ „ erarială și comunală — — —	534	98	974				
Salare și bani de cvartir — — —			2.987				
Spese de cancelarie — — — — —			2.226				
Chirie — — — — —			600				
Amortizări — — — — —			476				
Profit — — — — —			4.494				
			21.685				21.685

Marghita, la 30 Iunie 1912.

Dr. Stoica,
director executiv.Florea,
contabil.

Cele mai bune
oroloage
cele mai solide și cele mai moderne
juvaericeale
atât pe bani gata, cât și în rate pe lângă che-
zășie de 10 ani și prețuri ieftine, livrează cea
mai bună prăvălie în aceasta privință în întreaga Ungaria

Brauswetter János

orologer în SZEGED

CATALOG CU 2000 CHIPURI SE TRIMITE GRATUIT.

Notez că numai aceia vor primi catalogul gratuit cari îl cer cu provocare
la ziarul „Românul“ (adecă scriu că a cetit anunțul în „Românul“). Cores-
pondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

GHEORGHE CIOROGARIU

MĂESTRU TÂMLAR.

L U S O J, STRADA ATANASIOVICI No. 10.

(Casa proprie).

Iși recomandă atelierul bine
asortat cu materiale uscate.
Întreprinde și execută tot felul
de lucrări aparținător acestei
branșe, aranjamente interne
și lucru pentru edificii ori
unde, și în ori ce stil, cu
::: prețuri moderate. :::